ΕΠΙΣΤΗΜΗ, ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ, ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ

ΕΤΟΣ Δ'. ΑΡΙΘ. 38	*Ἐν Πειραιεῖ Ἰούνιος* 1886	ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΕΚΔΟΤΗΣ Δ. Κ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΤΙΝΑ ΠΕΡΙ ΣΚΩΤΩΝ

ΚΑΙ ΠΕΡΙ

ΤΩΝ ΠΟΙΚΙΛΟΧΡΟΩΝ ΕΝΔΥΜΑΤΩΝ ΑΥΤΩΝ

ΥΠΟ

ΑΓΝΗΣ Ι. ΣΜΙΘ

(Συνέχεια προηγ. φύλλου καὶ τέλος).

Τὴν πρώτην θέσιν κατέχει ὁμολογουμένως ἡ βασιλικὴ φράτρα **Stewart** ἢ **Stuart**, ἐξ ἧς κατήγοντο οἱ βασιλεῖς τῆς Σκωτίας ἀπὸ τοῦ ἔτους 1370 μέχρι τοῦ 1688.

Πέντε Ἰάκωβοι ἐβασίλευσαν πρὸ τῆς βασιλίσσης Μαρίας (1542) καὶ πάντες ὑπῆρξαν καλοὶ καὶ ἀγαθοί, διαπρεπεῖς ἐν τῷ πολέμῳ καὶ ἐν τοῖς γράμμασι, πάντες δὲ ἀπέθανον ἐκ βιαίου θανάτου θύματα συνομωσιῶν ἢ ἐχθρικῆς λόγχης.

Ἀριδήλως ἐκ τούτου καταφαίνεται τίς ἦτο ἡ τῆς Σκωτίας κατάστασις πρὸ τῆς ἑνώσεώς της μετὰ τῆς Ἀγγλίας. Ἀναφέρομεν προθύμως τὰς λέξεις τοῦ Ἄγγλου ἱστοριογράφου **Froude** περὶ τῆς ἱστορίας τῆς φίλης μας πατρίδος.

Ἡ Σκωτία εἶνε θαυμασία χώρα. Γεννᾷ τὴν μεγαλοφυΐαν καὶ τὸν ἱπποτισμόν, ἀλλὰ καὶ τὴν παραφροσύνην καὶ τὰ ἐγκλήματα· συνυπάρχουσιν ἐν αὐτῇ ὁ ἄκρος ἡρωϊσμὸς καὶ ἡ ὑπερφυσικὴ ἀγριότης· αἱ δὲ κακίαι τῶν τέκνων της εἶνε αἱ κακίαι τῶν ἰσχυρῶν, καθότι ἡ ἀρετὴ τῆς ἀνικήτου εὐτολμίας εὑρίσκεται καὶ ἐν τοῖς ἁγίοις καὶ ἐν τοῖς ἁμαρτωλοῖς αὐτῆς. Ὁ τοῦ ἱστοριογράφου ὀφθαλμὸς στρέφεται ἀπὸ τοῦ εὐρέος ποταμοῦ τοῦ ἀγγλικοῦ βίου εἰς χώραν, ὅπου καταπηδῶσιν οἱ ὠργισμένοι καταρράκται ἀπὸ τῶν κορυφῶν τῶν ὀρέων. Ἀπαντᾷ μὲν πολλὰ θεάματα τῆς πονηρίας καὶ τῆς φρίκης, ἀναπαύεται ὅμως ἐν δροσερῷ ἀέρι, ὅπου αἱ τῶν ὀρέων αὖραι πνέουσι καὶ ὁ καθαρὸς οὐρανὸς μειδιᾷ. Ἀλλ' ὁπουδήποτε στρέφεται οὐδαμοῦ εὑρίσκει ἐν τῇ τῆς Σκωτίας ἱστορίᾳ ἀδυναμίαν, ἡ δὲ ἰσχύς, ἡ ἐνέργεια καὶ ἡ κραταιὰ θέλησις βασιλεύουσιν.

Καὶ τοιοῦτοι μὲν ἦσαν οἱ πρῶτοι πέντε βασιλεῖς τῆς οἰκογενείας Στούαρτ, πρόγονοι τῆς βασιλίσσης Μαρίας. Ὁμολογητέον δὲ ὅτι οἱ ἀπόγονοί της ἦσαν βλάκες. Ἡ μεταβολὴ δὲν προῆλθεν ἀπὸ θρησκευτικῶν αἰτιῶν, διότι πάντες πλὴν τοῦ Ἰακώβου Α', διετέλεσαν παπτισταὶ εἴτε κρυφίως εἴτε παρρησίᾳ. Πιθανὸν ὅτι αἱ τῆς Μαρίας δυστυχίαι ἔβλαψαν τὴν ψυχὴν τοῦ τέκνου της, πιθανὸν ἐπίσης ὅτι ἡ ἄνεσις καὶ ἡ πολυτέλεια τῆς Ἀγγλικῆς Αὐλῆς δὲν συνετέλεσαν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν ἰσχυροῦ καὶ εἰλικρινοῦς χαρακτῆρος. Οἱ Στούαρτς ἀπώλεσαν τὸν θρόνον των, ἦσαν δὲ προπάτορες τῆς φιλτάτης μας βασιλίσσης Βικτωρίας.

Τὸ ὄνομα **Stewart** ἐγράφετο **Stuart** πρότερον ὑπὸ τῆς βασιλίσσης Μαρίας, ἕνεκα τῆς ἐλλείψεως τοῦ στοιχείου w, ἐν τῇ Γαλλικῇ γλώσσῃ. Ὁ πρῶτος Στούαρτ βασιλεὺς ἦρχε τῶν ἐν **Argyle** Σκώτων ἐν τῇ ἕκτῃ ἑκατονταετηρίδι μέχρις Ἰακώβου Η', τοῦ ἀντιποιησαμένου τὸν τοῦ Γεωργίου Β' θρόνον. Ἑκατὸν δέκα ὑπῆρξαν οἱ βασιλεῖς οἱ φέροντες τὸ ὄνομα Στούαρτ. Τὸ *τάρταν* αὐτῶν φορεῖται ὑπὸ τῶν υἱῶν καὶ τῶν ὀρειβατῶν ὑπηρετῶν τῆς βασιλίσσης μας. Τὸ χρῶμά του εἶνε λαμπρὸν ἐρυθρὸν καὶ πράσινον διασταυρούμενον ὑπὸ κιτρίνων, μαύρων καὶ λευκῶν γραμμῶν. Δευτέρα διακλάδωσις τῆς οἰκογενείας ταύτης εἶνε ἡ τοῦ Μαρκησίου **Bute**.

(**Campbell**). Τὴν δευτέραν θέσιν ἐν τῇ τῆς Σκωτίας ἱστορίᾳ ἔχει ἡ μεγάλη φράτρα ἡ οἰκογένεια **Campbell**, τῆς ὁ-

ποίας ὁ πρῶτος προπάτωρ ἦτο **Diarmid**, τοῦ ὁποίου οἱ ἄθλοι ἐξυμνήσθησαν ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ **Ossian**. Ἀδύνατον νὰ ὁρίσωμεν τὴν ἐποχὴν τοῦ βίου του, εἰξεύρομεν δὲ μόνον ὅτι οἱ ἀρχηγοὶ τῶν **Campbells**, οἱ **Argyles**, ἐνυμφεύοντο ἐνίοτε τὰς τῶν βασιλέων θυγατέρας καὶ ὅτι τοῦτ' αὐτὸ συνέβη πρὸ ὀλίγων ἐτῶν, τοῦ μαρκησίου **Lorn** νυμφευθέντος τὴν πριγκίπισσαν **Louise**. Οἱ ἀρχηγοὶ **Argyle** διέπρεψαν πάντοτε ὡς ἄκροι καὶ σώφρονες πατριῶται· καὶ ὁ φέρων σήμερον τὸ ὄνομα δὲν διαψεύδει τὴν παναρχαίαν φήμην των. Τὸ φρούριόν του εἶνε **Inverary Castle**, ἐν τῇ δυτικῇ Σκωτίᾳ, καὶ τὸ τῶν **Campbells** *τάρταν* ἔχει λαμπρὸν πράσινον χρῶμα διασταυρούμενον ὑπὸ μεγάλων κυανῶν καὶ μικρῶν κοκκίνων γραμμῶν.

Τὸ σύνταγμα **Argyle** εἶνε τὸ 91ον τοῦ Βρεταννικοῦ στρατοῦ, στρατολογεῖται ἐν **Argyleshire**, δὲν φέρει ὅμως τὴν ἐθνικὴν στολήν.

Ὑπάρχει δευτέρα διακλάδωσις τῶν **Campbells**, ὧν ὁ ἀρχηγὸς εἶνε ὁ μαρκήσιος **Breadalbane**, καὶ ἡ φάτρα αὕτη ἀριθμεῖ πολλὰ ἔνδοξα μέλη. Δύο δὲ τῶν ἀρχηγῶν αὐτῆς ὁ μαρκήσιος **Argyle** (1662) καὶ ὁ κόμης **Argyle** (1685) συνετέλεσαν σπουδαίως εἰς τὸν πατριωτισμόν των μὲ τὸ αἷμά των, ἀποθανόντες ἐπὶ τοῦ ἰκριώματος ἕνεκα τῆς θρησκευτικῆς ἐλευθερίας. **Sir Colin Campbell, Lord Clyde**, ἦτο ὁ ἀνδρειότατος τῶν στρατηγῶν, καὶ ἐκ τῶν ἁπλῶν στρατιωτῶν οὐδεὶς ὑπερέχει τὸν Ἰωάννην **Campbell**, ὅστις μαχόμενος ἐν **Fontenoy**, ἀφοῦ ἔσφαξεν ἐννέα ἐχθροὺς μὲ τὸ ξίφος του, ἀπώλεσε τὸν βραχίονα καθ' ἣν στιγμὴν ἐπετέθη κατὰ τοῦ δεκάτου. Μείζονα δὲ φήμην ἔχει ἡ φράτρα καθ' ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ ἐνδόξου ποιητοῦ **Thomas Campbell** τοῦ συγγράψαντος *Τὰς τῆς Ἐλπίδος Ἡδονάς* (**The Plebsares of Hope**) ποίημα τῷ ὄντι κλασικὸν διὰ τὸ ὕφος τοῦ θέματός του, τὸ πάθος καὶ τὴν τελειότητα τῆς ἐκφράσεώς του.

(**Sutterlant**) αὕτη εἶνε ἡ ἀρχαία φράτρα **Clan Chattan** ἡ ἀποθανατισθεῖσα ὑπὸ **Walter Scott** ἐν τῷ μυθιστορήματί του **the Fair Maid of Parth**. Ὁ ἀρχηγὸς αὐτῆς εἶνε ὁ δοὺξ **Sutterland** οὗ τὸ φρούριον εἶνε **Dunrobin**. Τὸ *τάρταν* εἶνε τό τοῦ **Black Watch** ἢ τοῦ 42ου συντάγματος, (**Grahame** ἢ **Graeme**). Ἡ ἱστορία τῆς φράτρας ταύτης εἶνε ἡ ἱστορία τῆς Σκωτίας, διότι ὁ ἀρχηγός των εἶνε ὁ δοὺξ **Montrose**, ὅστις ὑπῆρξεν ἰσχυρὸς καὶ ἐφάμιλλος τῶν **Campbells**, ἀπέκτησαν δὲ διὰ τῆς ἀνδρείας των τὸ ἐπίθετον **Gallant Graemes**. Ἡ ἱστορία ἀναφέρει πρῶτον τὰ περὶ αὐτῶν εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ αὐτοκράτορος Μάρκου Αὐρηλίου, τοῦ οἰκοδομήσαντος μέγα τεῖχος διὰ τῆς μέσης Σκωτίας ἀπὸ τῆς βορείας θαλάσσης εἰς τὸν Ἀτλαντικὸν Ὠκεανόν, διὰ νὰ φυλάσσῃ τὰς Ῥωμαϊκὰς ἐπαρχίας ἀπὸ τῶν ἐπιθέσεων τῶν ἀγρίων αὐτοχθόνων τοῦ Βορρᾶ. Οἱ δὲ εὔτολμοι **Graemes** ἐματαίωσαν τὸν σκοπόν του, διαρρήξαντες τὸ τεῖχος, τὸ ὁποῖον ὀνομάζεται μέχρις σήμερον **Graeme's Dyke** (τὸ τεῖχος τοῦ **Graeme**). Μεγάλην δόξαν καὶ οὐκ ὀλίγην φήμην κέκτηται ἡ φράτρα καὶ μάλιστα ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ **Grahame of Claverhouse, Viscount Dundee**, ὅστις ἐδυσφημίσθη ἕνεκα τῆς ἀσπλάγχνου καταδιώξεως κατὰ τῶν Διαμαρτυρομένων, ἐδοξάσθη ὅμως διὰ τὸν ἡρωϊκὸν θάνατόν του ἐν τῷ Στενῷ τοῦ **Killiecrankie** (1639).

Τὸ τῶν **Grahames** *τάρταν* ἔχει χρωματισμὸν κυανοῦν καὶ πράσινον, διασταυρούμενον ὑπὸ λεπτῆς λευκῆς γραμμῆς.

Gordon Δέον νὰ ἀναφέρωμεν ἤδη τὰ περὶ οἰκογενείας ἧς τὸ ὄνομα τυγχάνει ἀγαπητὸν οὐ μόνον εἰς τοὺς Σκώτους, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ἀνθρωπότητα. Συζητεῖται πολὺ ἡ γένεσίς της.

Λέγεται ὅτι ὑπάρχει τιμάριον ἐν τῇ Νορμανδίᾳ ὀνόματι **Gourdon**, καὶ ὅτι ἐκεῖθεν μετενάστευσαν οἱ πρῶτοι Γόρδωνες εἰς τὴν Σκωτίαν. Διϊσχυρίζεται δὲ ὑπ' ἄλλων ὅτι ὁ πρῶτος Γόρδων ἦλθεν ἐξ Ἀγγλίας, ἀρχομένης τῆς δωδεκάτης ἑκατονταετηρίδος, καὶ ὅτι ἐδόθη αὐτῷ ὑπὸ τοῦ βασιλέως τὰ τῶν Γορδόνων κτήματα ἐν τῇ μεσημβρινῇ Σκωτίᾳ (**Berwickshire**). Λέγεται ὑπ' ἄλλων ὅτι ὁ πρῶτος Γόρδων ἦτο γενναῖος Νορμανδὸς ἱππότης ὅστις ἔτρωσε καὶ ἔρριψε κάτω (**gored down**) δύσμορφον ἀγριόχοιρον, κερδίσας οὕτως τὸ ὄνομά του καὶ τὰ τῆς φράτρης ἐμβλήματα, δηλαδὴ τρεῖς κεφαλὰς ἀγριοχοίρων. Ἀδύνατον ὅμως νὰ πιστεύωμεν ὅτι οἱ τῆς Σκωτίας βασιλεῖς κατεφρόνησαν τόσον τοὺς ὑπηκόους των, ὥστε νὰ δωρῶσι τοσαύτας τιμὰς εἰς τοὺς ξένους ἢ νὰ ἐπιτρέπωσιν εἰς αὐτοὺς νὰ σχηματίζωσι μίαν ἐκ τῶν διαπρεπεστάτων οἰκογενειῶν. Ἡ δὲ Νορμανδικὴ ἢ Ἀγγλικὴ καταγωγὴ τῶν Γορδόνων εἶνε ἥκιστα πιθανή, ἀφ' οὗ τὰ κυριώτερα κτήματα των ἦσαν εἰς τὸ βόρειον ἄκρον τῆς Σκωτίας ἐν **Aberdeenshire**, ἀρχηγῶν τῆς φράτρας ὄντων τοῦ κόμητος **Aboyne** καὶ τοῦ κόμητος **Aberdeen**, τοῦ μαρκησίου **Huntly** καὶ **Visconnt Kenmure**. Ἦσαν ἐπίσης πολλοὶ διαπρεπεῖς ἱππόται καὶ ὀκτὼ οἰκογένειαι Βαρωνίσκων (**baronets**) φέροντες τὸ ὄνομα Γόρδων.

Οἱ Γόρδωνες τοῦ μεσαίωνος ἦσαν τόσον ἰσχυροὶ ὥστε πολλάκις ἐναντιοῦντο πρὸς τὴν κυβέρνησιν μόνοι των. Ὁ κόμης **Huntly** ἦτο βασιλικὸς τοποτηρητὴς ὅλης τῆς Σκωτίας πλὴν τῆς περιφερείας τῆς ἰδιοκτησίας τῶν **Argyles**, καὶ ἐπειδὴ οἱ Γόρδωνες ἔλαβον πολλὰ κτήματα δημευθέντα καὶ ἀφαιρεθέντα ὑπ' ἄλλων οἰκογενειῶν περιπλέχθησαν εἰς πολλὰς καὶ λυσσαλέας ἔριδας μάλιστα μετὰ τῶν **Mac Jntoshes**. τῶν **Camerons** καὶ τῶν **Murrays**. Πάντες οὗτοι ἀνετράφησαν διὰ τὰ πολεμικὰ ἔργα καὶ ἐξ αὐτῶν ἐσχημάτισαν τρία συντάγματα ὧν τὸ 92ον φέρει τὸ ὄνομα καὶ τὸ *τάρταν* αὐτῶν. Τὰ χρώματα τοῦ *τάρταν* εἶνε πράσινον καὶ μέλαν διασταυρούμενον ὑπὸ λεπτῆς κιτρίνης γραμμῆς, τὰ δὲ ἐμβλήματα αὐτῆς εἰσὶ τρεῖς κεφαλαὶ ἀγριοχοίρων. Ἡ μουσικὴ των διὰ τῶν Σκωτικῶν αὐλῶν καὶ κυρίως τὰ ἐμβατήρια αὐτῶν θαυμάζονται δικαίως.

Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι ἡ ἀνδρεία, ἡ τοῦ χαρακτῆρος ἀφέλεια, καὶ ὁ ὑπὲρ παντὸς καλοῦ ἐνθουσιασμὸς (τὸ **pervervidum ingenium Scotorum**) τὰ ὁποῖα κατέστησαν τὸν τῆς Χαρτούμ ἥρωα τόσον ἀγαπητὸν εἰς ὅλους τοὺς συναναστρεφομένους αὐτῷ προήρχετο ἀπὸ τῆς μακρᾶς σειρᾶς τῶν γενναίων προγόνων του. Αὐτὸς ὁ ἴδιος ἀνεγνώριζε τοῦτο, καὶ ἐὰν ὑπῆρξεν ὑπερήφανος περὶ οἱουδήποτε ἐπιγείου πράγματος βεβαίως ἦτο διὰ τὰς ἀρετὰς τῶν ἀρχαίων Γορδόνων. Σημειωτέον ὅτι πολλοὶ στρατηγοὶ τοῦ Βρεττανικοῦ στρατοῦ φέρουν τὰ ὀνόματα τῶν Ὀρειβατῶν. Ἀναγιγνώσκοντες εἰς τὰ περὶ τῆς τοῦ Οὐλσελαὶ ἐκστρατείας εἰς Χαρτούμ, ὅτι **Grahame** τις καὶ δύο **Stewarts** ἐπορεύθησαν εἰς βοήθειαν ἑνὸς Γόρδωνος, μᾶς ἐφαίνετο πολλάκις ὅτι ἀνεγινώσκομεν τὰ περὶ τῶν μαχῶν τῶν φρατρῶν ἐν τῷ μεσαίωνι.

Οἱ ξένοι λησμονοῦντες πολλάκις ὅτι ὁ τῶν Σκώτων χαρακτὴρ διαφέρει οὐσιωδῶς ἀπὸ τὸν τῶν Ἄγγλων, ἀποδίδουσιν εἰς τὸν Γόρδωνα, εἰς τὸν Λινίνγστονα, τὸν **Moffat**, καὶ εἰς πολλοὺς ἄλλους εὐτόλμους ἐρευνητὰς τῆς Ἀφρικῆς τὸ ὄνομα Ἄγγλος. Ἐπίσης καλοῦσιν Ἄγγλους τὸν **Gladstone**, τοὺς φιλέλληνας **Cochran** καὶ **Hastings** καὶ τὸν **Macaulay**, ἐνῷ οὐδὲ σταγὼν Ἀγγλικοῦ αἵματος ἐνυπάρχει ἐν ταῖς φλεψὶν αὐτῶν. Οὐδεὶς γνήσιος Ἄγγλος ἐπάτησεν μέχρι τοῦδε τὴν κεντρικὴν Ἀφρικήν· πάντες οἱ ἐρευνηταὶ τυγχάνουσιν Σκῶτοι, πλὴν ἑνὸς Ἀμερικανοῦ **Stanley**. Ἐπιθυμοῦντες οἱ Ἰταλοὶ πρὸ ὀλίγων ἐτῶν νὰ ἀφιερώσωσιν ἄγαλμα ἐν **Firenze** εἰς μνήμην τοῦ διασήμου Σκώτου μυθιστοριογράφου **Sir Walter Scott**, ἔθηκαν ἐπ' αὐτοῦ ἐπιγραφὴν ἐν ᾗ ὠνόμασαν αὐτὸν Ἄγγλον. Μάταιαι δὲ ἀπέβησαν αἱ ἐνστάσεις τῶν ξένων, Ἄγγλων, Σκώτων καὶ Ἀμερικανῶν τῶν ἐνορώντων τὸ ἄτοπον τοῦτο· ἂν καὶ ὁ ἴδιος **Walter Scott** εἶχε βεβαίως διαμαρτυρηθῆ κατὰ τῆς παραλλαγῆς ταύτης τῆς ἐθνικότητός του.

Macdonald. Ἡ φράτρα **Macdonald** ἦτο ἡ πολυπληθεστάτη τῆς Σκωτίας, καὶ γενεαλογεῖται ἀπὸ τῶν βασιλέων τῶν **Picts**. Οἱ τοῦ **Glengarry Macdonalds** εἶνε ἀπόγονοι τοῦ **Somerled** βασιλέως τῶν νήσων (**Lord of the Jsles**) τοῦ ἀποθανατιζομένου ἐν τῷ τοῦ **Walter Scott** ποιήματι. Ἐν τῇ τῆς **Bannockburn** μάχῃ, ἐξ ἧς ἡ τῆς Σκωτίας ἐλευθερία ἐξησφαλίσθη ἐνδόξως ὑπὸ τοῦ νομίμου βασιλέως **Robert Bruse** (1314) καὶ ἥτις θεωρεῖται τῷ ὄντι ὁ Μαραθὼν ἡμῶν, ἔλαβον οἱ **Macdonalds** ἀπὸ τοῦ μνησθέντος βασιλέως τὸ δικαίωμα νὰ καταλαμβάνουσι θέσιν εἰς τὸ δεξιὸν τοῦ στρατοῦ, καὶ τοιοῦτος ὑπῆρξεν ὁ ζῆλος αὐτῶν ἐπὶ τῷ δικαιώματι τοῦτο ὥστε διϊσχυρίζοντο ὅτι ἀδύνατος θὰ ἀπέβαινεν ἡ ἐπιτυχία οἱασδήποτε μάχης, καθ' ἣν ἐκεῖνοι δὲν ἤθελον λάβει μέρος. Ἀναφέρουσι δὲ ὡς ἀποδείξεις τούτου τὴν ἐν **Harlaw** ἥτταν (1411) καὶ τὴν ἐν **Culloden** (1746). Κατέχοντες ταύτην τὴν θέσιν ἐν τοῖς Σκωτικοῖς στρατοῖς, διέπραξαν πολλὰ ἀνδραγαθήματα, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς Βρεττανικοῖς ἀριστεύουσι πάντοτε.

Τὰ κτήματα τῆς οἰκογενείας **Maedonalds** ἀνήκουσιν σήμερον εἰς ξένον Ἄγγλον, **Lord Ward**, τοῦ ἀρχηγοῦ καὶ μεγάλου ἀποσπάσματος τῆς φράτρης μεταναστεύσαντος μετ' αὐτῆς εἴς τινα τῶν ἀποικιῶν.

Ὑπάρχει δευτέρα διακλάδωσις, οἱ **Macdonalds of Clan Ranald**, ἧς οἱ ῥαψῳδοὶ ἦσαν οἱ διαπρεπέστατοι τῶν Κελτικῶν Σκώτων. Τὸ *τάρταν* αὐτῶν **Glengarry Macdonalds** φέρει χρώματα πράσινον καὶ κόκκινον, τὸ τῶν **Clanranald** διαφέρει ὡς φέρον λευκὴν γραμμήν. Ὑπάρχει τρίτη διακλάδωσις φοροῦσα κομψὸν ἐρυθρὸν *τάρταν*. Τετάρτη εἶνε **Macdonald of Gleneve** οἰκογένεια, ἧς μέλη τινὰ ἀπέθανον ἐν αἰσχρᾷ σφαγῇ (1692) ἕνεκα τῆς ὁποίας ἐκλονίσθη τοῦ βασιλέως **Wiliam III** ὁ θρόνος.

Οἱ **Macduffs** φέρουσιν ὄνομα πανάρχαιον. Εἷς δὲ ἐκ τῶν ἀρχηγῶν αὐτῶν ἦτο ὁ πρῶτος ἐν τῇ Σκωτίᾳ ὁ ὁποῖος ἔλαβε τὸν Σαξωνικὸν τίτλον **Farl**. Τοῦτο συνέβει ἐν τῷ ἔτει 838. Ἄλλος **Macduff** ἀνέτρεψε τὸν **Macbeth** τῷ 1056, καὶ ἀντημείφθη ὑπὸ τοῦ βασιλέως **Malcolm Γ'** μετὰ ἀξιολόγων προνομίων, ὧν τὸ πρώτιστον ἦτο τοῦ νὰ στέφῃ τοὺς τῆς Σκωτίας βασιλεῖς. Ὁ κόμης **Fife** εἶνε ἤδη ἀρχηγὸς τῶν **Macduffs**· τὸ δὲ ὄνομά των ἀπηθανατίσθη ὑπὸ τοῦ Σαικσπήρου.

Τὸ τῶν **Macduffs** *τάρταν* ἔχει λαμπρὸν ἐρυθροῦν χρῶμα, διασταυρούμενον ὑπὸ μελανῶν πρασίνων καὶ κυανῶν γραμμῶν.

Ὁ ἀρχηγὸς τῶν **Macleans**, ἐν τῇ ἐποχῇ τῆς μεταρρυθμίσεως, εὗρε τὸν λαόν του ἐναντιούμενον εἰς τὴν ἀλλαγὴν τῆς θρησκείας του. Πᾶσαι αἱ προσπάθειαί του ἀπέτυχον, ὅτε αἴφνης Κυριακήν τινα στὰς ἐν τῇ ὁδῷ τῇ ἀγούσῃ εἰς τὴν καθολικὴν ἐκκλησίαν, καθ' ἣν στιγμὴν οἱ ὀπαδοὶ αὐτοῦ προσήρχοντο, ἀπέπεμψεν αὐτοὺς ἕνα πρὸς ἕνα διὰ τῆς βακτηρίας αὐτοῦ, καὶ τότε πάντες ἔστρεψαν ὡς εὐπειθεῖς ὑπήκοοι, καὶ προσῆλθον εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῶν Προτεσταντῶν. Τὸ τῶν **Macleans** *τάρταν* εἶνε λίαν βαθύ. Τὰ χρώματά του εἶνε πράσινον καὶ μέλαν, διασταυρούμενον ὑπὸ λεπτῆς λευκῆς γραμμῆς.

Οἱ **Donglas** δὲν ἦσαν ὀρειβατικὴ φράτρα, διότι κατῴκησεν εἰς τὸ Νότιον μέρος τῆς Σκωτίας, ἦσαν δὲ πλειότερον περίφημοι καὶ ἐν τῇ ἱστορίᾳ καὶ ἐν τῇ ποιήσει ἢ ὥστε ἡμεῖς νὰ παραμελῶμεν τὴν μνήμην των. Ἐφόρουν καὶ *τάρταν* ἰδικόν των, οὗ ὁ χρωματισμὸς εἶνε λαμπρὸς πράσινος καὶ κυανοῦς μετὰ διασταυρώσεων λεπτῶν κυανῶν καὶ λευκῶν γραμμῶν.

Ὑπάρχουσι καὶ δύο ἄλλα *τάρταν*, ἀνήκοντα εἰς τὴν μεσημβρινὴν Σκωτίαν, ἀμφότερα ἔχοντα εἰρηνικὴν σημασίαν. Τὸ τῶν ἱερέων *τάρταν* εἶνε πολὺ βαθὺ μετὰ λεπτῶν πρασίνων γραμμῶν, τινὲς νομίζουσιν ὅτι εἶνε πανάρχαιον, καὶ ὅτι ἐφόρουν τοῦτο οἱ πρῶτοι Σκῶτοι χριστιανοὶ τῶν **Culdees**, ἡμεῖς δὲ νομίζομεν ὅτι δὲν χρονολογεῖται πρὸ τῆς μεταρρυθμίσεως.

Τὸ *τάρταν* τῶν ποιμένων ἔχει δύο προτερήματα, πρῶτον ὅτι εἶνε πάρα πολὺ ὡραῖον καὶ ἀγαπητὸν εἰς τὰς Κυρίας ὡς τέλειον φόρεμα, δεύτερον ὅτι οὐδέποτε ἀπηγορεύθη καὶ διετέλει ἔτι ἐν χρήσει παρὰ τοῖς ποιμέσι καὶ τοῖς χωρικοῖς ἁπάσης τῆς Σκωτίας, τοῖς φοροῦσι τὸν **plaid** (τὸν μανδύαν) χωρὶς τῆς φουστανέλλας. Τὸ δεῖγμα εἶνε ἁπλῶς μέλαν καὶ λευκὸν ὁμοιάζον ἀβάκιον τοῦ ζατρικίου, ἡ δὲ διευθέτησις τοῦ χρωματισμοῦ ἐλέγχει πολλὴν φιλοκαλίαν.

Οἱ **Camerons** ἔχουν βεβαίως ἐπίζηλον θέσιν ἐν τοῖς συγγράμμασι. Δὲν ὑπάρχει Σκωτικὸν ὄνομα, πλὴν τοῦ τοῦ **Dongla**ς, τὸ ὁποῖον φέρεται εἰς ᾄσματα περισσότερον συγκινητικὰ εἴτε πολεμικὰ ἐλεγειακά. Ἡ ἀνδρεία των ἐξυμνεῖται ὑπὸ τοῦ διασήμου ποιητοῦ **Campbell**, ὡς καὶ ἐν τοῖς δημοτικοῖς ᾄσμασι.

Ὁ ἀρχηγὸς τῶν **Camerons** ἦτο ὁ περίφημος **Lochiel**.

Τὸ *τάρταν* **Cameron** ἔχει πράσινον χρῶμα διασταυρούμενον ὑπὸ μεγάλης κυανῆς γραμμῆς καὶ πολλῶν μικρῶν κοκκίνων καὶ κιτρίνων γραμμῶν.

Ἡ τελευταία φράτρα περὶ ἧς θέλομεν ποιήσει μνείαν εἶνε ἡ τῶν **Macgregors**, ὧν τὸ ὄνομα λίαν μὲν δυσκόλως προφέρεται ὑπὸ τῶν ξένων, καὶ μάλιστα ὑπὸ τῶν Γάλλων· εἶνε δὲ σύμβολον τῆς δυστυχίας καὶ τῆς ὑπερηφανείας. «*Τὸ ὄνομά μου εἶνε βασιλικόν*» ἦτο τὸ καύχημα ταύτης τῆς οἰκογενείας, καὶ τῷ ὄντι γενεαλογεῖται ἀπὸ **Gregor**, τρίτου υἱοῦ τοῦ **Alpine Achàr**, βασιλέως τῆς Σκωτίας ἐν ἔτει 787. Τὸ προτασσόμενον **Mac** ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν κατάληξιν *ποῦλος*, καὶ εἶνε πάντοτε σημεῖον Σκωτικῆς ἢ Ἰρλανδικῆς καταγωγῆς, ἂν καὶ τὸ προτασσόμενον *Ο'* (υἱὸς) εἶνε συχνότερον ἐν Ἰρλανδίᾳ ὂν καθαρῶς Ἰρλανδικόν.

Εἷς ἀρχηγὸς **Malcolm Macgregor**, ἐπολέμησεν ἀνδρείως ἐν τῇ μάχῃ **Bannokburn** (1314). Ἀλλ' ἡ φράτρα εἶχε τὴν ἄκραν δυστυχίαν νὰ διεγείρῃ τὴν ζηλοτυπίαν ἰσχυρῶν γειτόνων. Ὁ ἀρχηγὸς των **Alastair of Gleustree**, ἦτο περίφημος διὰ τὴν ἀνδρείαν του. Ἐνίκησεν ἐνδόξως τὸν **Colquhoun** τὸν προσβαλόντα αὐτῷ λάθρα. Ὁ **Colquhoun** κατήγγειλε αὐτὸν τῷ μυστικοσυμβουλίῳ ὡς ἔνοχον ῥικτῆς ὠμότητος. Τὸ συμβούλιον τότε κατεδίκασε πᾶσαν τὴν φράτραν ἐπὶ συνωμοσίᾳ, διατάξαν τὸν κόμητα **Argyle** νὰ τοὺς διώξῃ πυρί τε καὶ ξίφει, ἐπὶ τῷ ὅρῳ νὰ λάβῃ αὐτὸς ὁ ἴδιος τὴν τῶν **Macgregors** χώραν ἰδιοκτησίαν του.

Γνωρίζων τὴν τῶν **Macgregors** δεινότητα ὁ **Argyle** μετεχειρίσθη τὴν δολιότητα, πείσας τὸν **Alastair** ὅτι θὰ τύχῃ συγγνώμης, ἐὰν ἤθελε συνοδεύσῃ αὐτῷ εἰς Ἀγγλίαν, καὶ ὑπεσχέθη νὰ φέρῃ αὐτὸν σῶον. Ὁ Ἀλασταὶρ πιστεύσας ἠκολούθησεν αὐτόν· ὅταν δ' ἔφθασαν πέραν τῶν συνόρων προὐδόθη εἰς τοὺς τῆς κυβερνήσεως ὑπαλλήλους, οἵτινες συλλαβόντες αὐτὸν εἰς **Edinburgh** ἀπηγχόνισαν αὐτὸν μετὰ τριάκοντα ἐκ τῶν ὀπαδῶν του. Ἡ τῶν νόμων ἀσπλαγχνία κατὰ τῶν **Macgregors** ἦτο ἀπαραδειγμάτιστος. Οἱ φονεύσαντες αὐτοὺς δὲν ἐτιμωρήθησαν, ἔλαβον δὲ τὰ τῶν φονευθέντων κτήματα ὡς ἀμοιβήν. Τῷ ἔτει 1603 διετάχθησαν νὰ ἀλλάξωσι τὸ ὄνομά των ἐπὶ ποινῇ θανάτου καὶ ἀπηγορεύθη εἰς αὐτοὺς τὸ νὰ φέρωσιν ὅπλα. Λέγεται ὅτι οἱ αἱμοβόροι ἄνδρες ἐστάλησαν ἐπὶ τὰ ἴχνη των. Ἂν οἱ συμπατριῶται τῶν **Macgregors** ἦσαν ἄγριοι, ὡς ἦσαν οἱ νόμοι, πᾶσα ἡ φράτρα θὰ εἶχεν ἐξολοθρευθῇ.

Τὰ μάλιστα ἔνδοξα ἐπεισόδια τῆς ἱστορίας των ἐγράφησαν ἐν τῷ ἐξόχῳ μυθιστορήματι τοῦ **Walter Scott** τῷ φέροντι τὸν τίτλον «**Rob Roy**», καὶ ὁ μὲν ἀρχηγός των ἔλαβε τὸ ὄνομα **Murray**, οἱ δὲ πλεῖστοι τῶν ὀπαδῶν του τὸ ὄνομα **Campbell** Ἡ καταδίωξις αὐτῶν παρετάθη ἐπὶ δύο ἑκατονταετηρίδας, ὅτε ὡς ἐκ θαύματος, οἱ λεηλατούμενοι καὶ οἱ καταδιωκόμενοι **Macgregors** ἐμάχοντο κατὰ τοῦ **Cromwell** βοηθοῦντες τὸν βασιλέα Κάρολον Α'. Ἐκ τούτου ἔλαβον τὰ ἀρχαῖα δικαιώματά των καὶ τὴν ἐλευθερίαν των ἀπὸ τῶν ἀναξίων χειρῶν Καρόλου τοῦ Β'.

Εἰς τὴν μάχην τοῦ **Culloden** ἡττηθέντος τοῦ στρατοῦ τῶν **Stuarts** καὶ τῶν Ὀρειβατῶν, κατέλιπον τὸ πεδίον ἀήττητοι καὶ ἐπέστρεψαν μετὰ τῶν κυματιζουσῶν σημαιῶν των εἰς τὴν ἑαυτῶν χώραν.

Κατ' αὐτῶν ἡ ἀσπλαγχνία τῆς κυβερνήσεως, ὡς καὶ τὰ ἄθλα τοῦ ἐνδόξου ἀρχηγοῦ **Rob Roy** καὶ ἡ μεγαλοφυΐα τοῦ ἀθανάτου **Walter Scott** διήγειραν ὑπὲρ αὐτῶν μέγα σέβας μὲν καὶ βαθεῖαν συμπάθειαν, ἥτις διατελεῖ ἀμείωτος μέχρι τῆς σήμερον. Ἡ δὲ πρόποσις **Clan-na-Graigor** παρελήφθη μετὰ ἐνθουσιασμοῦ ἐν τοῖς τῶν Σκώτων συμποσίοις.

Τὸ ταρταν τῶν **Macgregors** εἶνε κόκκινον διασταυρούμενον ὑπὸ μεγάλης πρασίνης καὶ μικρᾶς λευκῆς γραμμῆς. Τὸ *τάρταν* τὸ φέρον τὸν τίτλον **Rob-Roy** ὁμοιάζει ἀβακίῳ ζατρικίου μὲ μέλανα καὶ ἐρυθρὰ χρώματα, ἀλλὰ δὲν εἶνε γνήσιον, εἶνε ἁπλῆ ἐφεύρεσις ῥάπτου τινὸς καὶ οὐδέποτε ἐφόρεσαν τοῦτο οἱ **Macgregors**.

Σημειωτέον ὅτι ἡ γλῶσσα τῶν Σκώτων ὀρειβατῶν εἶνε ἡ Κελτική. Ἐν τῇ Νοτίῳ Σκωτίᾳ ἡ καθομιλουμένη γλῶσσα ἔχει πρὸς τὴν Ἀγγλικήν, ἣν σχέσιν ἡ Δωρικὴ πρὸς τὴν Ἀττικήν, ἐπειδὴ εἶνε μῖγμα Σαξονικῆς καὶ Νορσικῆς. Σημειωτέον ἐπίσης ὅτι οἱ Σκῶτοι οἱ τυγχάνοντες ἐπὶ χιλιάδα ἐτῶν ἄσπονδοι ἐχθροὶ τῶν Ἄγγλων, ἀγαπῶσιν αὐτοὺς σήμερον ὡς ἀδελφούς. Μέγα δὲ εἶνε τὸ κέρδος εἰς τὰ δύο ἔθνη. Οἱ Ἄγγλοι ὠφελοῦνται πολὺ ἀπὸ τῆς τιμιότητος, τῆς ἀγχινοίας καὶ τῆς καρτερίας τῶν Σκώτων· οἱ δὲ Σκῶτοι βλέπουσι μεγάλα ῥεύματα πλούτου διευθυνόμενα εἰς τὴν φύσει πτωχὴν πατρίδα των. Ἡ ζηλοτυπία περιορίζεται εἰς τὸ νὰ ζητῇ ἕκαστος ποῖον θὰ ὑπερέχῃ ἐν τῇ ἀρετῇ καὶ τῇ ἐπιστήμῃ, καὶ τὸ μόνον πεδίον, ὅπου κατ' ἔτος συνάπτουσι μάχην κατ' ἀλλήλων εἶνε τὸ τῆς **Wimbledon**, ὅπου οἱ τουφεκισταὶ τῶν τριῶν βασιλείων, δηλαδὴ τῆς Ἀγγλίας, τῆς Σκωτίας καὶ τῆς Ἰρλανδίας, ἀγωνίζονται διὰ τὰ βραβεῖα τῆς δεξιότητος, τὰ ὁποῖα κερδίζονται ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ φυσικῷ τῷ λόγῳ ὑπὸ Σκώτου κυνηγοῦ. Εἴθε νὰ συνδιαλλαχθῶσιν ἐπίσης καὶ ἄλλα ἔθνη τῆς Εὐρώπης, τῶν ὁποίων οὔτε ὁ χριστιανισμός, οὔτε ἡ τῆς ἐπιστήμης πρόοδος, οὔτε τὰ κοινὰ συμφέροντά των κατενίκησαν εἰσέτι τὴν πατροπαράδοτον πρὸς ἀλλήλους ἔχθραν.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ Ρ. ΡΑΓΚΑΒΗ

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΠΡΟΣ ΤΟΝ Γ. Κ. ΣΤΡΑΤΗΓΗΝ

Πρὸς τὸν κύριον Διευθυντὴν τοῦ «Ἀπόλλωνος».

Φίλτατέ μοι,

Τυχὼν τῶν ἐνθερμωτέρων συγχαρητηρίων καὶ τῶν μᾶλλον ἐνθαρρυντικῶν προτροπῶν διὰ τῆς ἐπισυναπτομένης ἐπιστολῆς παρὰ τοῦ πατριάρχου τοῦ Ἑλληνικοῦ Παρνασσοῦ, ὡς λίαν προσηκόντως καὶ ὁ «Ἀπόλλων ἄλλοτε ἀπεκάλεσε, καὶ ἐξοχωτάτου τῆς Ἑλλάδος πρεσβευτοῦ ἐν Βερολίνῳ κυρίου Ἀλεξάνδρου Ρ. Ῥαγκαβῆ, καὶ ταῖς σοφωτάταις αὐτοῦ συμβουλαῖς συμμορφωθείς, ἀποστέλλω σοι τὴν Β'. πρᾶξιν τοῦ «Δὸν Καρόλου», ἣν ἐκ τῶν προτέρων πέπεισμαι ὅτι ἀσμένως θέλεις καταχωρήσει ἐν ταῖς στήλαις τοῦ ἀγαπητοῦ «Ἀπόλλωνος».

Ἔρρωσο

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Κ. ΣΤΡΑΤΗΓΗΣ

Πρὸς τὸν κ. Γ. Κ. Στρατήγην

Κύριέ μου,

Δὲν ἔχω τὴν εὐχαρίστησιν νὰ σᾶς γνωρίζω προσωπικῶς καὶ νὰ σᾶς εἶμαι γνωστός· ἀλλ' ἐν τῷ *Ἀπόλλωνι* εἶδον τὴν Α'. πρᾶξιν τοῦ Δὸν Καρόλου σας, καὶ τοῦτο μοὶ ἤρκεσεν ἵνα ἀναγνωρίσω τὸν πεπαιδευμένον καὶ φιλόκαλον λόγιον καὶ ποιητήν, προωρισμένον μεγάλως νὰ ὑπηρετήσῃ τὴν ἐθνικὴν φιλολογίαν.

Ἐπειδὴ εὑρίσκω ἀξιόλογον τὴν μετάφρασιν καὶ συγχαίρω δι' αὐτὴν ὑμᾶς καὶ τὸν Ἑλληνικὸν Παρνασσόν, διὰ τοῦτο τὴν θεωρῶ καὶ ἀξίαν μιᾶς μικρᾶς παρατηρήσεως, δι' ἣν ἐλπίζω νὰ μὴ μὲ κακίσητε, καθ' ὅσον σᾶς τὴν ὑποβάλλω πρὸς συμφέρον, ὡς φρονῶ, ὅλου τοῦ εὐρέος ποιητικοῦ σταδίου, ὅπερ πέπεισμαι ὅτι θέλετε διανύσει. Ἀφορᾷ δ' αὕτη μίαν μόνον μετρικὴν λεπτομέρειαν, ὅτι, κατ' ἐμὲ «ὁ ἰαμβικὸς τρίμετρος ἀπαιτεῖ ἀφεύκτως τομήν». Τὰ διατηρήσαντα αὐτὸν δημοτικὰ ἡμῶν τραγούδια, καθ' ὃ προωρισμένα εἰς τὸ νὰ ᾄδωνται, παραδέχονται μίαν μόνην αὐστηρῶς ἀναγκαίαν, εἰς τὸ ἑφθημιμερὲς (Ἀλῆς Πασᾶς προβγαίνει || ἀπ' τὰ Γιάννινα). Ἀλλ' ἡ ἀρχαία δραματικὴ στιχουργία, καθ' ὃ διαλογική, ἐπιτρέπει (ἀλλ' ἀπαιτεῖ ἀφεύκτως, πλὴν τινων ἐξαιρέσεων ἐν ταῖς κωμῳδίαις) δύω, κατὰ τὸ ἑφθημιμερὲς ἢ τὸ πενθημιμερές, καὶ οὗτος ἐστὶ κανὼν ἀπαράβατος ἐπιβαλλόμενος ὑπὸ τῆς ἁρμονίας, ὡς ἀνεγνώριζον οἱ ὀξύτατον τὸ αἴσθημα αὐτῆς ἔχοντες πρόγονοι ἡμῶν· ἄλλως καὶ ὁ στίχος ἀποβαίνει εἰς ἄμουσον καὶ πεζὴν ἰάμβων σειράν, ὡς θὰ συνέβαινε καὶ εἰς τὸν τετράμετρον, ἂν δὲν εἶχε τομὴν μετὰ τὴν δευτέραν διποδίαν, (φέρ' εἰπεῖν ἂν ἀντὶ «Γυρίζει τότ' ὁ Ὄλυμπος καὶ λέγει τοῦ Κισσάβου» ἐγράφετο «Ὁ Ὄλυμπος τότε γυρί=ζει λέγων τοῦ Κισσάβου»). Πρῶτος ἐπειράθην τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ τριμέτρου εἰς τὴν ἡμετέραν στιχουργίαν καὶ ἐνόμισα ὅτι δὲν μοὶ ἐπετρέπετο νὰ παρεκβῶ τοῦ κανόνος τούτου. Ἠξεύρω ὅτι τινες τὸν παρέβησαν, καὶ αὐτὸς ὁ Κ. Κουμανούδης, ὅστις ὅμως κατόπιν ὡμολόγησεν ὅτι εἶχεν ἄδικον.

Μὲ συγχωρεῖτε ἂν ἐπέμεινα μακρολογήσας ἐπὶ τούτου. Ἀλλὰ θὰ ἐνόμιζον, ὑπὸ τὴν ἐμὴν ἔποψιν, ὅτι θὰ ὑπηρέτουν τὴν ἐθνικὴν φιλολογίαν, ἐὰν συγκατετίθεσθε εἰς τὰς ἄλλας πράξεις τοῦ Δὸν Καρόλου, καὶ εἰς τὰ ἄλλα ἔργα, ὅσα ἐλπίζω, ὅτι δὲν θὰ παύσεσθε φιλοτεχνῶν, νὰ παραδεχθῆτε τὸν κανόνα τοῦτον, καὶ δή, ὅτε ἡ μετάφρασις τοῦ Καρόλου θέλει, ὡς δὲν ἀμφιβάλλω, μετατυπωθῇ εἰς βιβλίον, ἐφαρμόσητε αὐτὸν καὶ εἰς τὰ κατὰ παράβασιν αὐτοῦ συνταχθέντα μέρη τῆς Α'. πράξεως, ὅσον μεγάλαι καὶ ἂν ὦσιν αἱ πρὸς τοῦτο δυσκολίαι.

Μετὰ πάσης ὑπολήψεως

Ὅλως πρόθυμος

ΑΛΕΞ. Ρ. ΡΑΓΚΑΒΗΣ

Ἐν Βερολίνῳ τῇ 24 Μαΐου.
(5 Ἰουνίου)
1886.

ΠΡΑΞΙΣ ΔΕΥΤΕΡΑ

(Ἐν τοῖς ἀνακτόροις ἐν Μαδρίτῃ).

ΣΚΗΝΗ ΠΡΩΤΗ

ΦΙΛΙΠΠΟΣ, ὑπὸ τὸν οὐρανὸν τοῦ θρόνου του. — ΔΟΥΞ ΑΛΒΑΣ, ἐν ἀποστάσει τινὶ ἀπὸ τοῦ βασιλέως, κεκαλυμμένην ἔχων τὴν κεφαλήν. — ΚΑΡΟΛΟΣ.

ΚΑΡΟΛ. Τὸ ἔθνος ἔχει τὴν προτεραιότητα
καὶ εὐχαρίστως ἕπεται τῷ ὑπουργῷ
ὁ Κάρολος, διότι οὗτος ὁμιλεῖ
διὰ τὴν Ἱσπανίαν. Ὁ υἱός εἰμι
τοῦ οἴκου. (ὑποχωρεῖ ὑποκλινόμενος)

ΦΙΛΙΠ. Ὁ Δοῦξ μένει, ὁ Ἰνφάντης δὲ
δύναται νὰ λαλήσῃ.

ΚΑΡΟΛ. (στρεφόμενος πρὸς τὸν Ἄλβαν)
Τότε λοιπόν, Δοῦξ,
παρὰ τῆς ὑμετέρας γενναιότητος
τὸν ἄνακτα ὡς δῶρον θὰ ζητήσω. Σεῖς
γνωρίζετε βεβαίως, ὅτι ὁ υἱὸς
εἰς τὴν καρδίαν τοῦ πατρός του δύναται
πολλὰ νὰ εἴπῃ, ἅτινα ἀσήμαντα
εἰσὶν διὰ τὸν τρίτον. Εἰς ὑμᾶς λοιπὸν
ὁ ἄναξ. Τὸν πατέρα θέλω πλὴν ἐγὼ
κατὰ τὴν ὥραν ταύτην.

ΦΙΛΙΠ. Ἐδῶ ἵσταται
ὁ φίλος του.

ΚΑΡΟΛ. Μὴ ἄρα εἶναι παιδίσμα μου,
ἂν εἰς τὸν Δοῦκα δὲν εὑρίσκω τὸν ἐμόν;

ΦΙΛΙΠ. Μὴ νὰ τὸν εὕρῃς ἄραγε ἠθέλησας;
Τὰ τέκνα δὲν μ' ἀρέσκουν, ἅπερ ἐκλογὰς
ἐπιζητοῦν βελτίους τῶν πατέρων των.

ΚΑΡΟΛ. Τοῦ Δουκὸς Ἄλβα δύνατ' ὁ ἱπποτισμὸς
νὰ ἀκροᾶται τὴν σκηνὴν αὐτὴν ἐδῶ;
Μὰ τὸν θεόν, οὐδόλως ἤθελόν ποτε
τοῦ ὀχληροῦ τὸ μέρος νὰ ὑποδυθῶ
ὃς πατρὸς μέσω καὶ υἱοῦ ἀπρόσκλητος
νὰ διεισδύῃ δὲν ἐρυθριᾷ ποσῶς,
καὶ ὅστις ἐν τῷ δήλῳ συναισθήματι
τῆς ποταπότητός του ἑαυτὸν ἐκεῖ
καταδικάζει νὰ συμπαρακάθηται.
Τοιοῦτον μέρος δὲν θὰ ἔπαιζόν ποτε
καὶ ἂν ἀκόμη μεδίδον διάδημα.

ΦΙΛΙΠ. (ἐγκαταλείπει τὸν θρόνον του. Ῥίπτει ὀργίλον βλέμμα ἐπὶ τοῦ Πρίγκηπος).
Σύ, Δοὺξ, ἀπομακρύνου. (Ὁ Δοὺξ πορεύεται πρὸς τὴν κυρίαν θύραν, δι' ἧς εἰσῆλθεν ὁ πρίγκηψ. Ὄχι. Εἴσελθε
εἰς τὸ γραφεῖον, ἕως οὗ καλέσω σε.

ΣΚΗΝΗ ΔΕΥΤΕΡΑ

ΦΙΛΙΠΠΟΣ. — ΚΑΡΟΛΟΣ

ΚΑΡΟΛ. (ἐξερχομένου τοῦ Δουκός, ὁ Κάρολος ῥίπτεται εἰς τοὺς πόδας τοῦ πατρός, ἐν ἐκφράσει ὑπάτης συγκινήσεως).
Πατήρ μου πάλιν, ναί, πατήρ μου πάλιν νῦν!
Ἐπὶ τῇ εὐμενείᾳ ταύτῃ χάριτας
ὁμολογῶ ἀπείρους σοί, ὦ πάτερ μου.
Τὴν χεῖρα δός μοι. Ὤ, ἡμέρα ἔκλαμπρος!
Τοῦ ἀσπασμοῦ ἡ τέρψις τούτου πρὸ πολλοῦ
δὲν ἐδωρήθη τῷ σῷ τέκνῳ, πάτερ μου.
Τόσον καιρόν, ὦ πάτερ, τῆς καρδίας σου
μεῖχες ἀπεμπολήσει. Τί σοὶ ἔπραξα!

ΦΙΛΙΠ. Οὐδὲν τῶν τεχνασμάτων τούτων ἐννοεῖ
Ἰνφάντα, ἡ ψυχή σου. Ἄφες τα λοιπόν.
Δὲν τἀγαπῶ διόλου.

ΚΑΡΟΛ. (ἐγειρόμενος) Ἄ! αὐτὸ λοιπόν;
Ὡσεὶ τοὺς αὐλικούς σου νὰ ἀκούω—ὤ!
πάτερ, καλὸν δὲν εἶναι, πρὸς θεοῦ, καλὸν
δὲν εἶναι πάντα ὅσα λέγει ἱερεὺς
καὶ ὅσα ἱερέως λέγουν πλάσματα.
Κακὸς δὲν εἶμαι, ὄχι πάτερ, αἷμα δὲ
θερμὸν ἐστιν ἡ μόνη ἡ κακία μου.
Τὸ ἔγκλημά μου ἡ νεότης. Πλὴν ἐγὼ
κακὸς δὲν εἶμαι, ὄχι, δὲν εἶμαι κακός.
Καὶ ἂν συνήθως ἄγριοι ἀναβρασμοὶ
ἀνακυκοῦν ἐκ βάθρων τὴν καρδίαν μου,
εἶναι καλὴ ἐν τούτοις ἡ καρδία μου.

ΦΙΛΙΠ. Εἶναι ἀγνὴ γνωρίζω ἡ καρδία σου,
ὅπως ἡ προσευχή σου.

ΚΑΡΟΛ. Τώρα ἢ ποτέ;
Εἴμεθα μόνοι. Τὸ δειλὸν διάφραγμα
τῶν τύπων πίπτει μεταξὺ πατρὸς κ' υἱοῦ.
Ποτὲ ἢ τώρα! Ἤδη ἔνθοδεν ἐμοῦ
μαρμαίρει τῆς ἐλπίδος φαεινὴ ἀκτίς·
Προαίσθησις ἡδεῖα τὴν καρδίαν μου
ἀναπτεροῖ. Ἐπάνω δὲ ὁ Οὐρανὸς
μετὰ ταγμάτων εὐφροσύνων Χερουβεὶμ
ἐπιπροσκλίνει· πλήρης συγκινήσεως
προσβλέπει τὴν ὡραίαν ὁ τρισάγιος
εἰκόνα ταύτην. Πάτερ, συμφιλίωσιν!

ΦΙΛΙΠ. Ἄφες με καὶ ἐγείρου!

ΚΑΡΟΛ. Συμφιλίωσιν!

ΦΙΛΙΠ (ζητεῖ νὰ ἀποσπάσῃ ἑαυτόν).
Ἡ φαντασμαγορία αὕτη τολμηρὰ
μοὶ φαίνεται.

ΚΑΡΟΛ. Πῶς, πάτερ; Τολμηρὸν λοιπὸν
τοῦ τέκνου σου τὸ φίλτρον;

ΦΙΛΙΠ. Ἔτι δάκρυα;
Ὁποία θέα ἀναξία! Ὕπαγε
μακρὰν τῶν ὀφθαλμῶν μου.

ΚΑΡΟΛ. Τώρα ἢ ποτέ;
Πάτερ, εἰρήνην!

ΦΙΛΙΠ. Ὕπαγε μακρὰν ἐμοῦ!
Ἐλθὲ ἐκ τῶν μαχῶν μου αἴσχους ἔμπλεως.
Τὸ στῆθος μου θάνοίξω ὅπως σὲ δεχθῶ.
Οὕτω σὲ ἀποκρούω. Μόνον ἡ δειλὴ
ἐντὸς πηγῶν τοιούτων αὔξετ' ἐνοχή.
Ὁ τῆς μεταμελείας καταχρώμενος
μετάνοιαν οὐδόλως συναισθάνεται.

ΚΑΡΟΛ. Τίς εἶναι τοῦτο; Διὰ τίνος σφάλματος
ὁ ξένος οὗτος ἄρα μεταξὺ θνητῶν
ἀπεπλανήθη. Κύρωσις αἰώνιος
εἶναι τὸ δάκρυ πλὴν τῆς ἀνθρωπότητος.
Ὁ ἔχων ξηρὸν ὄμμα ὑπὸ γυναικὸς
δὲν ἐγεννήθη. Βίασον τὸ ὄμμα σου
τὸ μήποτε ὑγράζον ἔτι δάκρυα
νὰ διδαχθῇ ἐγκαίρως, ἄλλως, πάτερ μου,
ἐλεύσεται ἡμέρα ὅτε θὰ ποθῇς
πολλὰ νὰ εἶχες ἔτι.

ΦΙΛΙΠ. Ἄρα τὴν δεινὴν
ἀμφιβολίαν σκέπτεσαι τοῦ σοῦ πατρὸς
διὰ ὡραίων νὰ κλονίσῃς φράσεων;

ΚΑΡΟΛ. Ἀμφιβολίαν; Θέλω, πάτερ μου, αὐτὴν
νὰ ἐκριζώσω τὴν ἀμφιβολίαν σου,
τὴν πατρικὴν καρδίαν νὰ περιπτυχθῶ,
καὶ μετὰ σθένους ἀπὸ τὴν καρδίαν σου
νὰ ἐκριζώσω, θέλω, τὸν σκληρὸν φλοιὸν
τῆς σῆς ἀμφιβολίας. Τίνες ἄραγε
ἐκ τῆς εὐνοίας, οἵτινες τοῦ ἄνακτος
μἀπεμπολοῦσι; Τί λοιπὸν ὁ μοναχὸς

εἰς τὸν πατέρα εἶπε κατὰ τοῦ υἱοῦ;
Τί θὰ τῷ δώσῃ ὡς ἀποζημίωσιν
ὁ Ἄλβας διὰ βίον ἄτεκνον, πικρόν;
Θέλεις ἀγάπην; Ἐν τῷ στήθει μου αὐτῷ
δροσερωτέρα βρύει, θερμοτέρα τις
πηγὴ ἢ αἱ ἐλώδεις αἱ δεξαμεναί,
ἃς τοῦ Φιλίππου διανοίγει ὁ χρυσός.

ΦΙΛΙΠ. Αὐθάδη, σίγα. Καὶ οἱ ἄνδρες, οὓς ἐσὺ
τολμᾷς νὰ ὀνειδίζῃς, οἱ θεράποντες
εἰσὶν οἱ ἐκλεκτοί μου καὶ θὰ τοὺς τιμᾷς.

ΚΑΡΟΛ. Οὐδέποτε! Τί εἶμαι συναισθάνομαι.
Ὅ,τι οἱ Ἄλβαι πράττουν τοῦτο δύναται
ὁ Κάρολος νὰ πράξῃ, ἔτι δύναται
νὰ πράξῃ πλέον. Δύναται ὁ μίσθαρνος
περὶ τοῦ κράτους ἄραγε νὰ μεριμνᾷ,
ὅπερ ποτὲ δὲν θέλει εἶναι κτῆμά του;
Φροντίζει οὗτος ἂν ἡ μιξοπόλιος
τοῦ δὸν Φιλίππου κόμη ἐκλευκαίνεται;
Ὁ Κάρολός σου θὰ σὲ ἀγαπᾷ. Ῥιγῶ
ἐγὼ πρὸ τῆς ἰδέας, μόνος κ' ἔρημος
νὰ ἦναί τις τοῦ θρόνου ἄνω.

ΦΙΛΙΠ. (ὑπὸ τῶν τελευταίων λέξεων τρωθείς, ἵσταται σύννους. Μετά τινα σιγήν)
Φεῦ! Εἰμὶ
ἔρημος.

ΚΑΡΟΛ. Ἥσο. Ὦ μὴ πλέον μὲ μισῇς.
Θέλω ἐνθέρμως, παιδικῶς νὰ σ' ἀγαπῶ,
Μόνον μὴ πλέον μὲ μισῇς. Τί θελκτικόν,
τί θεῖον ὄντως νὰ συναισθανώμεθα
ἐντὸς ὡραίας ὅτι θάλλομεν ψυχῆς,
ὅτ' ἡ χαρά μας ξένας φλέγει παρειάς,
ὁ φόβος μας εἰς ξένον στῆθος πάλλεται,
τὸ ἄλγος μας ὑγραίνει ξένα ὄμματα!
Πόσον ὡραῖον εἶναι καὶ ἀριπρεπὲς
χεῖρα πρὸς χεῖρα μετὰ προσφιλοῦς υἱοῦ
τὴν τρίβον τὴν ῥοδίνην τῆς νεότητός
τις νἀναδράμῃ, τῆς ζωῆς τὸ ὄνειρον
ἐφάπαξ ἔτι πλέον νὰ ὀνειρευθῇ!
Πόσον ἡδὺ καὶ μέγα ἐν τῇ ἀρετῇ
τοῦ τέκνου του ἀγήρως καὶ ἀθάνατος
ἐπὶ αἰῶνας νὰ βιώσῃ κ' εὐτυχής!
Πόσον ὡραῖον εἶναι νὰ φυτεύῃ τις
ὅ,τι ποτε θερίσει προσφιλὴς υἱός,
νὰ προμαντεύῃ πόσον ὑψηλήν ποτε
εὐχαριστίαν ἕξει! Ἀλλά, πάτερ μου,
περὶ τοῦ ἐπιγείου τούτου οὐρανοῦ
λίαν σοφῶς σιγῶσιν οἱ σοὶ μοναχοί.

ΦΙΛΙΠ. (οὐχὶ ἄνευ συγκινήσεως).
Υἱέ μου, ὦ υἱέ μου! Μόνος ἐθραυσας
τὴν ῥάβδον σου. Ὤ, λίαν γοητευτικῶς
τὴν εὐτυχίαν ἀπεικονίσας, ἣν σὺ
ποτὲ δέν μοι παρέσχες.

ΚΑΡΟΛ. Τοῦτ' ὁ Πάνσοφος
αὐτὸς κρινέτω. Σὺ αὐτὸς μἀπέκλεισας
ὅπως ἐκ τῆς καρδίας κ' ἐκ τοῦ θρόνου σου.
Μέχρι τοῦ νῦν,—ὤ, ἦτο ἄραγε καλόν;—
μέχρι τοῦ νῦν τοῦ θρόνου ὁ διάδοχος
ἐγὼ τῆς Ἱσπανίας ξένος ὤφειλον
νὰ ἦμ' ἐν Ἱσπανίᾳ, δέσμιος ἐγὼ
ἐν τῷ ἐδάφει τούτῳ, ἔνθα ἔσομαι
ποτε ὁ ἄρχων—ἦτο δίκαιον, καλόν;—
Ποσάκις, ὤ! ποσάκις, πάτερ, πρὸς τὴν γῆν
ἐρυθριῶν ἐξ αἴσχους προσητένιζον,
ὁπότε ξένοι πρέσβεις καὶ ἐφημερίς
μοὶ ἀνεκοίνουν τὰς εἰδήσεις τῆς Αὐλῆς
ἐν Ἀραγῶνι.

ΦΙΛΙΠ. Εἰς τὰς φλέβας σου σφοδρῶς
τὸ αἷμα βράζει. Μόνον θὰ κατέστρεφες.

ΚΑΡΟΛ. Δός μοι νὰ καταστρέψω, πάτερ μου. Σφοδρῶς
ἐν ταῖς φλεψί μου ζέει. Εἴκοσι τριῶν ἐτῶν,
καὶ τῆς ἀθανασίας χάριν τίποτε
δὲν ἔπραξα εἰσέτι. Νῦν ἐγήγερμαι!
Αἰσθάνομαι τίς εἶμαι. Ἐκ τοῦ ὕπνου μου
μέγείρει πρὸς τὸν θρόνον, ὥς τις δανειστής,
ἡ ἐντολή μου. Πᾶσαι τῆς νεότητος
ἀπωλεσθεῖσαι ὧραι μὲ ἐλέγχουσιν
ὡς τιμῆς χρέη. Ἡ εὐφρόσυνος στιγμὴ
ἦλθε καὶ ἡ μεγάλη, ἥτις ἀπαιτεῖ
ἐκ τοῦ ταλάντου τόκους. Ἡ παγκόσμιος
καλεῖ με ἱστορία, τῶν προγόνων μου
ἡ Δόξα καὶ τῆς Φήμης σάλπιγξ βροντερά!
Ἦλθεν ἡ ὥρα τὰ κλεινὰ τὰ ὅρια
νὰ διαβῶ τῆς Δόξης. Ἄναξ, δύναμαι
νὰ σοὶ ἐκφράσω τὴν παράκλησιν, δι' ἣν
προσῆλθον ὧδε;

ΦΙΛΙΠ. Ἔτι δέησιν; Εἰπέ.

ΚΑΡΟΛ. Ἡ ἐν Βραβάντῃ ἀνταρσία αὔξεται
μετ' ἀπειλῆς. Ἡ βία δὲ τῶν ἀνταρτῶν
ἔμφρονα θέλει κ' ἰσχυρὰν ἀντίστασιν.
Τὸ τῶν ὀνειροπόλων μένος στρατιᾷ
ὅπως δαμάσ' εἰς Φλάνδρας πέμπεται ὁ Δοὺξ,
μεθ' ὑπερτάτης ἐξουσίας ὁπλισθείς.
Πόσον τιμία εἶν' ἡ ἐντολὴ αὐτή,
κατάλληλος ὁπόσον εἰς τὸ τέκνον σου
τῆς Δόξης νὰ ἀνοίξῃ τὸν ναόν! Ἐμοί,
ἐμοί, ὦ ἄναξ, δὸς τὴν στρατιὰν αὐτήν.
Αἱ Φλάνδραι μἀγαπῶσι καὶ θαρρῶν ἐγὼ
ἅπαν τὸ ἐμὸν αἷμα ὡς ἐγγύησιν
τῆς πίστεώς των δίδωμι.

ΦΙΛΙΠ. Πλὴν ὁμιλεῖς

ὡς φαντασιοσκόπος. Τὸ ἀξίωμα
ἐν' ἄνδρα τοῦτο θέλει, ὄχι μείρακα.

ΚΑΡΟΛ. Ἄνθρωπον μόνον θέλει, πάτερ, καὶ αὐτὸ
εἶναι τὸ μόνον, ὅπερ πώποτε ὁ Δοὺξ
δὲν ἦτο.

ΦΙΛΙΠ. Μόνον τρόμος εἶναι δαμαστὴρ
τῆς ἀνταρσίας. Οἶκτος θὰ ἐλέγετο
παραφροσύνη. Ἡ ψυχή σου, τέκνον μου,
εἶναι πραεῖα. Τὸν δὲ δοῦκα τρέμουσι —

ΚΑΡΟΛ. Πέμψον εἰς Φλάνδρας μετὰ τοῦ στρατοῦ ἐμέ.
Δοκίμασον, ὦ ἄναξ, τὴν πραεῖάν μου
ψυχήν. Τοῦ τέκνου μόνον τοῦ βασιλικοῦ
τόνομα, ὅπερ ἔμπροσθεν θὰ ἵπταται
τῶν σημαιῶν μου, θέλει κατακτᾷ ἐκεῖ,
ἔνθα τοῦ Ἄλβα μόνον δήμιοι δηοῦν.
Ἐπὶ τὸ γόνυ δέομαί σου. Ὤ! αὐτὴ
καθ' ὅλην τὴν ζωήν μου ἡ παράκλησίς
ἐστιν ἡ πρώτη. Πάτερ, ἐμπιστεύθητι
ἐμοὶ τὰς Φλάνδρας....

ΦΙΛΙΠ. (ἀτενίζων τὸν Ἰνφάντην μετὰ ἐταστικοῦ βλέμματος).
Καὶ τῇ φιλαρχίᾳ σου
συγχρόνως τὸν στρατόν μου τὸν καλλίτερον.
Μάχαιραν τῷ φονεῖ μου.

ΚΑΡΟΛ. Ὦ θεέ, θεέ!
Ὤ! τοῦτο εἶναι ὁ καρπὸς τῆς πρὸ πολλοῦ
προσμενομένης ταύτης ἱερᾶς στιγμῆς!
(Μετά τινα σκέψιν ἀκολουθεῖ μετὰ μειλιχίου σοβαρότητος).
Ἀπόκριναί μοι ἠπιότερον, ὦ! μὴ
μὲ ἀποπέμπῃς οὕτω! Δὲν ἐπιθυμῶ
νὰ πέλθω φέρων μόνον τὴν κακὴν αὐτὴν
ἀπάντησιν καὶ πλήρη τὴν καρδίαν μου.
Μεταχειρίσθητί με εὐμενέστερον!
Εἶναι μεγάλη χρεία, ἡ ἐσχάτη μου,
ἡ ἄπελπίς μου δοκιμή. Δὲν δύναμαι
νὰ τὸ νοήσω, εὐσταθῶς νὰ τὸ σκεφθῶ
ὡς ἀνήρ ὅτι πάντα, πάντα, πάντα, σὺ
μ' ἀρνεῖσαι. Ἤδη μ' ἀποπέμπεις. Ἄπρακτος
ὑπὸ μυρίων προαισθήσεων λαμπρῶν
ἀπατηθεὶς σάφινω. Ὁ δὲ Δοὺξ ἐδῶ
καὶ ὁ Δομίνικός σου θὰ ἐνθρονισθοῦν
ὡς νικηφόροι, ἔνθα ὁ υἱός σου νῦν
πρηνὴς δακρύει. Ὁ στρατὸς τῶν αὐλικῶν,
οἱ ἔντρομοί σου μεγιστᾶνες, ὁ ὠχρὸς
ἐξ ἁμαρτίας τῶν πνευματικῶν ἐσμός,
ὑπῆρξε μάρτυς, ὅτι σὺ ἐπίσημον
ἀκρόασιν μοὶ ἔδως. Ὤ, μὴ ταπεινῇς
τὸ τέκνον σου! Τοσοῦτον θανασίμως, μὴ
μὲ τραυματίζῃς, πάτερ, θυσιάζων με
εἰς τὴν θρασεῖαν χλεύην πάσης τῆς Αὐλῆς.
Πῶς μὲ τιμᾷς, ὦ πάτερ, τεκμηρίωσον
καὶ πέμψον με εἰς Φλάνδρας μετὰ τοῦ στρατοῦ.

ΦΙΛΙΠ. Τὴν λέξιν ταύτην παῦσον, μὰ τὴν τρομερὰν
ὀργὴν τοῦ ἄνακτός σου!

ΚΑΡΟΛ. Τὴν ὀργὴν ἐγὼ
τοῦ ἄνακτός μου προκαλῶ καὶ δέομαι
τὸ τελευταῖον ἐμπιστεύθητι ἐμοὶ
τὰς Φλάνδρας. Πρέπει καὶ ὀφείλω πάραυτα
τὸ ἔδαφος ν' ἀφήσω τὸ ἱσπανικόν.
Ἡ παρουσία μ' ὧδε εἶναι ὡς πνοὴ
ὑπὸ τὴν χεῖρα τοῦ δημίου. Ἐπ' ἐμὲ
βαρὺς ὁ τῆς Μαδρίτης πίπτει οὐρανός,
ὡς τὸ τοῦ φόνου συνειδός. Τοῦ οὐρανοῦ
ταχεῖα μόνον ἀλλαγὴ θὰ δυνηθῇ
νὰ μὲ ἰάσῃ. Ἐὰν θέλῃς νὰ σωθῶ,
εἰς Φλάνδρας πέμψον.

ΦΙΛΙΠ. (μετὰ βεβιασμένης γαλήνης) Πλὴν *τοιοῦτοι* ἀσθενεῖς
ὡς σὺ υἱέ μου, νοσηλείας χρῄζουσι
καλῆς κ' ὑπὸ τὸ ὄμμα τοῦ νοσηλευτοῦ.
Μένεις ἐν Ἱσπανίᾳ. Καὶ ἀπέρχεται
ὁ Δοὺξ εἰς Φλάνδρας.

ΚΑΡΟΛ. (ἐκτὸς ἑαυτοῦ) Ἤδη, πνεύματ' ἀγαθὰ
ἐπιφοιτήσατέ μοι!...

ΦΙΛΙΠ. (ὑποχωρῶν κατὰ ἓν βῆμα) Στῆθι! Ἡ μορφὴ
αὐτή σου τί σημαίνει;

ΚΑΡΟΛ. (μετὰ τρεμούσης φωνῆς) Ἀμετάκλητος
εἴν' ἡ ἀπόφασίς σου;

ΦΙΛΙΠ. Ἐκ τοῦ ἄνακτος
ἀπέρρευσε.
Τὸ ἔργον ἐπετέλεσα! (Ἀπέρχεται ἐν σφοδρᾷ συγκινήσει).

ΣΚΗΝΗ ΤΡΙΤΗ

Ο ΦΙΛΙΠΠΟΣ μένει ἐπί τινας στιγμὰς ἐν βαθείᾳ βεβυθισμένος σιγῇ. Εἶτα ἀνέρχεται καὶ κατέρχεται. — Ὁ ΑΛΒΑΣ προσέρχεται ἐν στενοχωρίᾳ.

ΦΙΛΙΠ. Πρόσμεν' ἑκάστῃ ὥρᾳ τὴν διαταγὴν
ν' ἀπέλθῃς εἰς Βρυξέλλας.

ΑΛΒΑΣ Τὸ πᾶν ἕτοιμον,
ὦ ἄναξ, εἶναι.

ΦΙΛΙΠ. Τὸ σὸν πληρεξούσιον
ἐσφραγισμένον κεῖτ' ἐν τῷ γραφείῳ μου.
Πρὸς δὲ ἀποχαιρέτα τὴν βασίλισσαν
καὶ τὸν Ἰνφάντην.

ΑΛΒΑΣ Μετὰ χειρονομιῶν
παράφρονος τὸν εἶδον μόλις πρὸ μικροῦ
τοῦ δωματίου τούτου ἐξερχόμενον.
Ἀλλὰ κ' ὑμεῖς συγχρόνως, βασιλεῦ, ἐκτὸς
ἑαυτοῦ εἶσθε, καὶ βαθέως φαίνεσθε
τεταραγμένος. Μὴ τῆς διαλέξεως
τὸ θέμα; — (Ὁ βασιλεὺς ἀτενίζει αὐτὸν σκυθρωπός).

ΦΙΛΙΠ. Θέμα ἦν ὁ Ἄλβας. Ἀγαπῶ
νὰ κούω ὅτι τοὺς ἐμοὺς ὁ Κάρολος
μισεῖ συμβούλους, μετ' ἀπαρεσκείας πλὴν
ἀνακαλύπτω ὅτι τοὺς *περιφρονεῖ*.

ΑΛΒΑΣ (ὠχριᾷ καὶ θέλει νὰπαντήσῃ).

ΦΙΛΙΠ. Ἀπάντησις καμμία. Ἐπιτρέπω σοι,
μετὰ τοῦ Δὸν Καρόλου νὰ διαλλαγῇς.

ΑΛΒΑΣ Μεγαλειότατέ μου!

ΦΙΛΙΠ. Λέγε μοι λοιπόν,
τίς ἦν ἐκεῖνος, ὅστις ἐξ ἀρχῆς εὐθὺς
περὶ τῶν βουλευμάτων τοῦ ἐμοῦ υἱοῦ
τῶν ἀπαισίων μὲ προειδοποίησε;
Τότε σὲ μόνον ἤκουσα οὐχὶ αὐτόν.
Θὰ δοκιμάσω, Δοὺξ. Εἰς τὸ ἑξῆς λοιπὸν
τοῦ θρόνου θέλει ἵσταται ἐγγύτερον
ὁ Κάρολος. Καὶ ἤδη ὕπαγε.
(Ὁ βασιλεὺς πορεύεται εἰς τὰ δώματά του. Ὁ Δοὺξ ἀπέρχεται δι' ἄλλης θύρας).

(Ἕπεται συνέχεια).

ΛΕΩΝΙΔΑΣ ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΑΚΗΣ
ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΑΡΧΗΣ, ΔΙΟΙΚΗΤΗΣ ΤΟΥ ΤΡΙΤΟΥ ΠΕΖΙΚΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ

ΒΙΟΓΡΑΦΙΑ
ΛΕΩΝΙΔΑ ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΑΚΗ

Μετ' έθνικῆς ὑπερηφανείας καὶ ἐνθουσιώδους χαρᾶς κοσμοῦμεν τὰς σελίδας τοῦ «Ἀπόλλωνος» διὰ τῆς εἰκόνος τοῦ γενναίου συνταγματάρχου κ. Λεωνίδα Πετροπουλάκη, τοῦ ἐνδόξου τούτου γόνου τῆς ἱστορικωτάτης καὶ μεγάλης οἰκογενείας τῶν Πετροπουλάκων, περὶ ἧς προσεχῶς θέλομεν μεταδόσει τοῖς ἡμετέροις ἀναγνώσταις σπουδαίας ἱστορικὰς λεπτομερείας καὶ δὴ ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ μεσαίωνος.

Δίδομεν μικρὰν εἰκόνα ἐξ ὅσων ἠδυνήθημεν ν' ἀρυσθῶμεν κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον θετικῶν καὶ βεβαίων πληροφοριῶν τῆς βιογραφίας τοῦ κατὰ τὰς τελευταίας περὶ τὴν μεθόριον γραμμὴν συμπλοκὰς ἀναλαβόντος τὴν διοίκησιν καὶ ἐνέργειαν γενναίου συνταγματάρχου Λεωνίδα Πετροπουλάκη, οὗ τὸ ὄνομα ἡ νεωτέρα ἱστορία ὀφείλει ν' ἀναγράψῃ ἐν ταῖς σελίσιν αὐτῆς διὰ τῶν ζωηροτέρων χρωμάτων.

Ὁ Λεωνίδας Πετροπουλάκης ἐγεννήθη τὴν 18 Δεκεμβρίου 1829 ἔν τινι κώμῃ καλουμένῃ Ῥάχῃ τοῦ δήμου καὶ ἐπαρχίας Γυθείου, οἰκουμένῃ ἐκ πεντήκοντα περίπου οἰκογενειῶν, φερουσῶν ἁπασῶν σχεδὸν τὸ αὐτὸ οἰκογενειακὸν ὄνομα καὶ συνδεομένων ἀλλήλαις διὰ συγγενείας, καὶ κατ' ἀκολουθίαν τὸ χωρίδιον Ῥάχη ἀνήκει τῇ οἰκογενείᾳ Πετροπουλάκη.

Ἐν τῇ Λακωνικῇ γεννηθεὶς ἀνετράφη ἐν τοῖς ἤθεσιν αὐτῆς τοῖς ἁπλοῖς καὶ αὐστηροῖς, καὶ καθ' ὅσον ἠδυνήθη τότε τῇ ἐπιμελείᾳ καὶ μερίμνῃ τῶν γονέων αὐτοῦ ἐποιήσατο τὴν ἐγκυκλοπαιδικὴν αὐτοῦ παίδευσιν ἐν Γυθείῳ καὶ ἐν τῷ ἑλληνικῷ σχολείῳ τῷ διευθυνομένῳ τότε ὑπὸ τοῦ σχολάρχου Ἡλιάδου. Ἑπόμενος τῷ Λακωνικῷ ἔθει δεκαεξαετὴς μόλις ἦλθεν εἰς γάμου κοινωνίαν συζευχθεὶς νεαρὰν κόρην ἐκ τῆς οἰκογενείας Βενετσανάκη, ἐκ τοῦ γάμου δὲ τούτου ἀπέκτησεν ὀκτὼ τέκνα ἐν οἷς δύο θήλεα καὶ ἓξ ἄρρενα, ἓξ ὧν ἐπιζῶσι πέντε, μεθ' ὧν συγκαταλέγεται καὶ ὁ κατὰ τὰς τελευταίας συμπλοκὰς ταχθεὶς ὑπὸ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἐν τῇ πρώτῃ γραμμῇ μικρότερος πάντων.

Ὁ πατὴρ τοῦ Λεωνίδα Πετροπουλάκη διαγνοὺς ἐν τῷ νέῳ υἱῷ τὸν ζωηρὸν σφριγοῦντα χαρακτῆρα, κατέταξε τῷ 1852 ἐν τῇ τότε ὀρφυλακῇ μὲ τὸν βαθμὸν τοῦ ἐπιλοχίου, ἀφοῦ μάλιστα ἐν τῇ λαβούσῃ χώραν τῷ 1851 καταδιώξει κατὰ τοῦ Χριστοφόρου Παππουλάκη, διεῖδε τὸ ἀκάθεκτον καὶ δραστήριον τοῦ χαρακτῆρος τοῦ Λεωνίδα συντελέσαντος οὐκ ὀλίγον εἰς τὴν καταδίωξιν ταύτην. Ὅτε κατὰ τὸ 1854 ἔλαβε χώραν ἡ ἐπανάστασις τῆς Θεσσαλίας, ὁ Λεωνίδας Πετροπουλακης ἀνθυπολοχαγὸς ὢν τῆς ὀρφυλακῆς, εὑρέθη ἐν τῇ μεθορίῳ τῆς Ἠπείρου καὶ ἐν διαφόροις θέσεσιν Ἀννίνῳ, Λαγκαδίοις ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ ταγματάρχου Γιαννηκίτσου. Ὁ δὲ πατὴρ αὐτοῦ συνταγματάρχης μετὰ τῶν δύο αὐτοῦ ἀδελφῶν στρατολογήσας ἱκανὸν σῶμα λακωνικόν, ἐπορεύθη πρὸς τὴν Θεσσαλίαν, μετασχὼν ἐν τῇ ἐπαναστάσει ταύτῃ, καθ' ἣν δύο πληγὰς ἔλαβε κατὰ τὴν ἀριστερὰν χεῖρα καὶ τὸ ὑπογάστριον, ἀναγκασθεὶς ὡς ἐκ τῆς περιστάσεως ταύτης ὁ Λεωνίδας νὰ ἐπανέλθῃ εἰς Ἀθήνας, ἔνθα ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἐνοσηλεύετο ἐπὶ ἓξ ὅλους μῆνας.

Ἐν τούτοις ὁ Λεωνίδας Πετροπουλάκης, ἐκτὸς τοῦ οἰκογενειακοῦ ὀνόματος, ὅπερ ἐν τῇ ἰδιαιτέρᾳ αὐτοῦ πατρίδι ἐνέπνεεν ἰδιαιτέραν πεποίθησιν καὶ ἐκτίμησιν, εἵλκυσε παρ' αὐτῷ τὴν συμπάθειαν καὶ ἀγάπην τῶν συνεπαρχιωτῶν αὐτοῦ, οἵτινες κατὰ τὸ 1859, ἀνθυπολοχαγὸν ὄντα, ἀνέδειξαν τὸ πρῶτον αὐτὸν ἐκλεκτὸν βουλευτὴν τῆς ἐπαρχίας Γυθείου, ἔκτοτε δὲ ὁ Λεωνίδας περὶ δύο κυρίως ἀντικείμενα ἠσχολεῖτο, ἤτοι τὰ στρατιωτικὰ καὶ πολιτικά, πολιτευόμενος ὅμως κατ' ἀπαίτησιν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, καὶ οὐχὶ ἐλευθέρᾳ οἰκείᾳ βουλήσει, ἐν καὶ μόνον ὠνειροπόλει, τὸ νὰ ἴδῃ τὴν πατρίδα αὐτοῦ συμπληροῦσαν τὸ ἡμιτελὲς ἔργον, τὸ ὁποῖον οἱ πατέρες ἡμῶν ἐκληροδότησαν. Τῷ 1862 προὐβιβάσθη εἰς ὑπολοχαγόν, τῷ δὲ 1866 τοιοῦτος ὢν καὶ βουλευτής, στρατολογήσας μετὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἱκανὸν σῶμα ἐπίλεκτον, ἐπορεύθη εἰς τὴν ἡρωϊκὴν Κρήτην, ἐν ᾗ ἐκραγεῖσα ἡ ἐπανάστασις εἶχε διασπαρῆ ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον, σὺν αὐτῷ δὲ παρέλαβεν ὁ Λεωνίδας καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ Γεώργιον· οὗτω δέ, κατὰ τὴν εὐφυᾶ ἔκφρασιν τοῦ Ἄγγλου ἀνταποκριτοῦ τῶν *Ἡμερησίων Νέων*, ἐμάχοντο ἐν τῇ Κρητικῇ τρεῖς γενεαί, ἤτοι ἔγγονος, πατὴρ καὶ πάππος, ἐν ταύτῃ δὲ παρέμεινε μέχρι τοῦ μηνὸς Μαΐου τοῦ 1868, ἤτοι 18 πλήρεις μῆνας, καθ' οὓς συνεκρότησε μάχας εἰς διάφορα σημεῖα καὶ θέσεις, ἤτοι Καμαριώτου, Τύλισον, Γερακάρη, Ἀσιτόν, Λασίθιον, Σφακιά, Ὀμαλόν, Λειβάδα καὶ διάφορα ἄλλα, ἕνεκεν τῶν ὁποίων μαχῶν τὸ λακωνικὸν τοῦτο σῶμα παρὰ μὲν τοῖς Τούρκοις κατέστη ἐπίφοβον, γνωστὸν δὲ καὶ ἀγαπητὸν παρὰ τῇ μαχίμῳ Κρήτῃ διὰ τὰς ὑπηρεσίας, ἃς προσήνεγκεν. Ἕνεκεν δὲ τῶν πολλῶν κοπώσεων καὶ στερήσεων, ἃς ὁ πατὴρ αὐτοῦ ὑπέστη, προσεβλήθη ὑπὸ καρδιακοῦ νοσήματος, ὅπερ ἠνάγκασεν αὐτὸν ν' ἀναχωρήσῃ ἀναθέσαντα τὴν ὅλην τοῦ σώματός του διοίκησιν εἰς τὸν Λεωνίδαν, ὅστις ἐπιτυχῶς πάνυ διεξήγαγε τὸ ἔργον. Εἶναι λίαν δυσχερὲς νὰ ἐπιχειρήσῃ τις τῆς ἐξιστορήσεως τοῦ βίου, τὸν ὁποῖον διήγαγε κατὰ τὸ χρονικὸν τοῦτο διάστημα ὁ Λεωνίδας ἐν Κρητικῇ, συγκεντρώσας ἐν ἑαυτῷ ἅπαντα τὰ στοιχεῖα ἀνδρείου πολεμιστοῦ περιφρονοῦντος τοὺς κινδύνους, ἔμφρονος καὶ γενναίου σωματάρχου, πεπειραμένου καὶ ἐντριβοῦς στρατηγοῦ, διὰ τὰ ὁποῖα ἡ πεποίθησις ἐκ μέρους τοῦ σώματος, τὸ ὁποῖον διῴκει, ὑπῆρξε πλέον πλήρης. Ἐν ᾗ δὲ στιγμῇ ἡ ἐπανάστασις αὕτη ἤρξατο σβεννυμένη καὶ καταπαύουσα ἀπεφάσισε καὶ ὁ Λεωνίδας μετὰ τοῦ ὑπ' αὐτὸν σώματος νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὰ ἴδια ἀλλὰ καὶ τὸ ἔργον τῆς ἀναχωρήσεως παρουσίαζε προφανῆ κίνδυνον, καθ' ὅσον ἡ μὲν παραλία, εἰς ἣν ἔμελλε νὰ ἐπιβιβασθῇ, περιεπλέετο φρουρουμένη ὑπὸ τριῶν τουρκικῶν ἀτμοπλοίων, ἐντὸς δὲ τῆς ἐπαρχίας Κισσάμου, ἐν ᾗ εὑρίσκοντο καὶ ἐσκόπουν ἐκεῖθεν ν' ἀναχωρήσωσι, τρία ἐστρατοπεδεύοντο τουρκικὰ στρατεύματα· ἀπῃτεῖτο λοιπὸν νὰ εὑρεθῇ ἄνθρωπος ἀποφάσεως καὶ δυνάμεως, ψυχρὸς καὶ ἀπαθὴς εἰς τὰ ἀπρόοπτα καὶ τοὺς τυχαίους κινδύνους, γνωρίζων τὰς τοποθεσίας καὶ τὰ πρόσωπα καὶ τοὺς χαρακτῆρας, καὶ ἵνα, ἐν ἑνὶ εἴπωμεν, ἐντριβὴς τὴν πεῖραν καὶ ἤρεμος τὴν ψυχήν, ἐπιβαλλόμενος δὲ τοῖς ὑπ' αὐτὸν ἐν ὥρᾳ κινδύνου, ἵνα δύνηται ν' ἀντιμετωπίζῃ καὶ ὑπερνικᾷ τὰς τοιαύτας κρισίμους περιστάσεις, τοιοῦτος δὲ ἦν ὁ Λεωνίδας Πετροπουλάκης.

Ἐκ τῆς θέσεως δὲ Ὀμαλοῦ ἀναχωρήσας κατηυλίσθη εἰς θέσιν *Ἁγίαν Παρασκευὴν* τῆς Κισσάμου μετὰ πολλῆς τῆς περισκέψεως καὶ στρατηγικῆς προνοίας ἔν τε τῇ πορείᾳ καὶ τῷ καταυλισμῷ, ἐκεῖθεν δὲ διὰ δύο πλοιαρίων χωρητικότητος ἑκάστου δέκα πέντε ἀνδρῶν τοῦ ἑνὸς ἐκ Κυθήρων καὶ τοῦ ἑτέρου Κρητικοῦ τμηματιδὸν ἀνεχώρησαν ἐκεῖθεν, καὶ τὸ πρῶτον μὲν τμῆμα ἀπετέλεσεν ὁ θεῖος αὐτοῦ Ἀναστάσιος Πετροπουλάκης μετὰ τριάκοντα ὁπλιτῶν πλεύσας εἰς Ἀντικύθηρα (Ἠλιοῖς), ὁπόθεν ἐπαναπλέοντα τὰ εἰρημένα πλοιάρια παρελάμβανον τὸ ὑπόλοιπον σῶμα τμηματικῶς, τελευταῖος δὲ πάντων παρέμεινεν ὁ Λεωνίδας μετὰ τοῦ υἱοῦ του, ἑπτὰ καὶ δέκα μόλις ἔτη τότε ἀριθμοῦντος, καὶ τινων ὁπλιτῶν, καὶ ταῦτα διότι συνηθάνετο ὅτι οἱ βουλόμενοι νὰ ἀναδείκνυνται ἀρχηγοὶ καὶ σωματάρχαι ἐπάναγκες νὰ προκινδυνεύωσιν ἐνίοτε ἢ καὶ πολλάκις ἐν ταῖς κρισίμοις περιστάσεσιν, ὅπως ἐντεῦθεν μεταδίδωσι τὸ θάρρος καὶ τὴν δύναμιν εἰς τοὺς ὑπ' αὐτῶν διοικουμένους. Ἐπεβιβάσθη ὅθεν ὁ υἱὸς αὐτοῦ μετὰ δέκα ἢ καὶ πλέον πολεμιστῶν εἰς τὸ ἓν τῶν ῥηθέντων πλοιαρίων καὶ κατώρθωσε νὰ προσορμισθῇ εἰς Ἀντικύθηρα· ὁ δὲ Λεωνίδας μετ' ἄλλων τοσούτων πλέων τὴν πρὸς τὰ Ἀντικύθηρα διὰ τοῦ ἑτέρου πλοιαρίου ὑπὸ σφοδροτάτης καὶ κινδυνώδους κατελήφθη τρικυμίας δύο περίπου ὥρας μακρὰν τῶν Ἀντικυθύρων, ἕνεκεν τῆς ὁποίας ἀφεθεὶς εἰς τὴν διακρισιν τῶν κυμάτων καὶ τοῦ κινδύνου, καθ' ὅσον τὸ μὲν πηδάλιον εἶχε καταστραφῆ καὶ καθ' ὅσον ἠδύναντο μετεχειρίζοντο ἀντὶ τούτου τὴν κώπην ἀπὸ τῆς 3ης πρὸ μεσημβρίας ὥρας μέχρι τοῦ μεσονυκτίου, ὁπότε εὐτυχῶς ἐκόπασεν ὁ φοβερὸς ἐκεῖνος τῆς θαλάσσης σάλος καὶ ὑπὸ τὸ κράτος τῆς κοπώσεως καὶ τῆς σωματικῆς ἐξαντλήσεως περὶ τὸ λυκαυγὲς τῆς ἑπομένης εὑρέθησαν ἐν τῷ μέσῳ ἀναπεπταμένου πελάγους, οὐδαμοῦ διακρίνοντες ξηρὰν καὶ μόλις περὶ τὴν 3ην ὥραν μετὰ μεσημβρίαν ἐσώθη ὁ Λεωνίδας μετὰ τῶν ἄλλων παρ' ἑνὸς ἐκ Γαλαξειδίου πλοίου συντυχόντος, χωρητικότητος 22,000 κοιλῶν καὶ κυβερνωμένου παρὰ τοῦ ὄντως φιλανθρώπου καὶ καλοῦ πατριώτου Ἠλία Ζαφειροπούλου προσενεγκόντος ἀφθόνους περιποιήσεις, καὶ διὰ τούτου ἀπεβιβάσθη εἰς Βοιᾶς τῆς Ἐπιδαύρου Λημυρᾶς· ἐκεῖθεν ἀπέστειλε πλοῖα καὶ μετέφερε τοὺς ἐξ Ἀντικυθήρων διὰ τῶν πλοιαρίων μεταβιβασθέντας πολεμιστὰς καὶ ἐκ Βοιῶν εἰς Γύθειον, ὁπόθεν διὰ τῶν ἀτμοπλοίων ἀπέστειλε τοὺς ξένους (διότι μεταξὺ τοῦ σώματος ὑπῆρχον καὶ τοιοῦτοι) εἰς τὴν ἰδιαιτέραν αὐτῶν πατρίδα.

Δὲν εἶχον ἴσως ἐπουλωθῆ αἱ πληγαὶ καὶ δὲν εἶχον λησμονηθῆ αἱ περιπέτειαι καὶ ὁ κινδυνώδης βίος, καὶ ἰδοὺ κατὰ τὸ 1869 αὖθις ὁ Λεωνίδας μετὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ στρατολογεῖ καὶ πάλιν κατ' ἐντολὴν τῆς τότε κυβερνήσεως, προεδρευομένης ὑπὸ τοῦ Δ. Βούλγαρη, καὶ μετὰ σώματος χιλίων ἀνδρῶν πορεύεται πρὸς τὴν Κρητικὴν πρὸς ἀναζωπύρησιν τῆς σβεννυμένης ἤδη ἐπαναστάσεως, ἣν ἐπανάστασιν κατεσίγασεν ἡ στέρησις ἡ πεῖνα καὶ αἱ πολλαὶ καὶ ποικίλαι ἀνάγκαι, ἡ κατανίκησις τῶν ὁποίων ἀδύνατος πάντως κατέστη· τὸ σῶμα τούτου ἐκ Γυθείου ἀπεβιβάσθη εἰς νῆσον Κίμωλον, ἐκεῖ διῃρέθη εἰς δύω, ὧν τὸ ἓν ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ Λεωνίδα ἀνεχώρησεν καὶ ἀπεβιβάσθη εἰς Κρήτην εἰς θέσιν Βόπακον Μηλοποτάμου, ἐκεῖθεν δὲ μετέβη εἰς διαφόρους κώμας καὶ χωρία· ἐπειδὴ ὅμως κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἐν Κρήτῃ εἶχε γείνει συγκέντρωσις στρατοῦ ἐκ πεντήκοντα περίπου χιλιάδων, ὅλα τὰ ἄτακτα Ἑλληνικὰ σώματα ἠναγκάσθησαν νὰ ἀναβῶσιν εἰς τὰ ὄρη μεθ' ὧν καὶ τὸ τοῦ Λεωνίδα· ἐκεῖθεν οὗτος ἀπέστειλεν εἰδήσεις πρὸς τὸν πατέρα αὐτοῦ ν' ἀναστείλῃ τὴν ἀπόφασίν του τοῦ νὰ πλεύσῃ καὶ ἀποβιβασθῇ εἰς Ἅγιον Βασίλειον τῆς Κρήτης, σημεῖον ἐκ τοῦ ὁποίου ἤθελε νὰ φέρῃ ἀντιπερισπασμοὺς εἰς τὸν Τουρκικὸν στρατόν, ἀλλὰ δυστυχῶς ἕνεκεν σφοδροτάτου χειμῶνος καὶ ἄλλων περιστάσεων δὲν εἰδοποιήθη ὁ πατὴρ αὐτοῦ καὶ διὰ τοῦτο ἀπεβιβάσθη εἰς Ἅγιον Βασίλειον, τοῦθ' ὅπερ μαθὼν ὁ Λεωνίδας ἐν σπουδῇ ἐβάδισεν ἐκεῖ μετὰ τοῦ ὑπ' αὐτὸν σώματος καὶ μετὰ πολύμοχθον καὶ περιπετειώδη πορείαν συνηντήθη μετὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Ἀμαρίῳ ἐν ᾗ καὶ ἐν τῷ χωρίῳ Πισταὴ συνεπλάκη μετὰ τῶν Τούρκων μεθ' ἣν πάλιν ἐβάδισεν πρὸς τὴν ἐπαρχίαν Σφακίων ὑποχωροῦντος καὶ καταδιωκομένου τοῦ σώματος παρὰ τοῦ πολυαρίθμου Τουρκικοῦ στρατοῦ, διῆλθεν τὴν γέφυραν τοῦ ποταμοῦ Πρεβάλι καὶ ἀφίκοντο εἰς τὸ χωρίον Μυρτιὰ ἔνθα ὁ Τουρκικὸς ἐκεῖ στρατὸς συγκεντρωθεὶς κατεδίωξε τὸ σῶμα, αὖθις κατορθῶσαν μετὰ πολλοῦ τοῦ κινδύνου νὰ ἀφιχθῇ εἰς τὸ χωρίον Καλλικράτι, ἐκεῖ κρατερὰ συνήφθη μάχη καθ' ἣν κυκλωθεὶς ὁ Λεωνίδας καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἐκ τριῶν σημείων παρὰ τοῦ πολυαρίθμου Τουρκικοῦ στρατοῦ ὑπεχώρησαν καὶ αὖθις πρὸς τὰ Λευκὰ χιονοσκεπῆ τότε ὄρη ὑποστάντες ἐν τῇ ὑποχωρήσει ταύτῃ κοπώσεις, περιπετείας καὶ μαρτύρια, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ κυκλωθέντες παρὰ διαφόρων Τουρκικῶν σωμάτων ὁ μὲν πατὴρ αὐτοῦ ὡς ἐκ τῆς ἡλικίας αὐτοῦ (ἄγων περίπου τὸ ἑβδομηκοστὸν) καὶ τῆς πασχούσης ὑγείας του ἐκ τοῦ καρδιακοῦ νοσήματος καὶ τῶν προτέρων πληγῶν, ἄλλως τε δὲ καὶ ἐκ τοῦ σημείου εἰς ὃ περιέστησαν, τοῦ ἀδυνάτου δηλαδὴ τῆς ὑποχωρήσεως, ἠναγκάσθη φειδόμενος οὐχὶ ἑαυτοῦ, ἀλλὰ τοῖς ὑπ' αὐτὸν καὶ πράττων οὕτω ἔμφρονος ἀρχηγοῦ καθῆκον ἠναγκάσθη νὰ συνθηκολογήσῃ μετὰ τῶν Τούρκων ἐπὶ τῷ ὅρῳ τοῦ νὰ ἀναχωρήσῃ ἐκεῖθεν. Ὁ Λεωνίδας ὅμως ἀκμαῖος τὴν ἡλικίαν καὶ πλήρης γενναίων

αἰσθημάτων ἐπ' οὐδεμιᾷ περιπτώσει συνήνεσεν εἰς τοῦτο ἐν προφανῆ δὲ κινδύνῳ μετὰ τριάκοντα ἀκολουθησάντων αὐτὸν πολεμιστῶν ὑπεχώρησε σωθείς· μὴ δυνάμενος ὅμως ἐπὶ πλέον νὰ παραμείνῃ ἀφ' ἑνὸς μὲν ὡς ἐκ τῆς συγκεντρώσεως τοῦ πολυαρίθμου Τουρκικοῦ στρατοῦ ἀφ' ἑτέρου δὲ ὡς ἐκ τῆς μονώσεως αὐτοῦ, ἠναγκάσθη μετὰ τεσσαράκοντα ἡμέρας καὶ οὗτος διά τινος Γαλλικοῦ ἀτμοπλοίου νὰ ἐπανέλθῃ εἰς Σύρον ὅπου ἅμα τῇ ἀποβιβάσει αὐτοῦ ἀπεβίωσεν ὁ ἀνεψιός του Σπυρίδων Πετροπουλάκης ἕνεκεν τῶν στερήσεων καὶ κακουχιῶν ἃς ὑπέστη. Κατὰ τὴν ἐν τῇ Κρήτῃ διαμονήν του δὲ ταύτην προὐβιβάσθη ὁ Λεωνίδας εἰς λοχαγὸν καὶ ἐκεῖ εὑρισκόμενος ἐξελέγη παρὰ τῆς ἐπαρχίας Γυθείου ὡς βουλευτής. Ἄξιον δὲ οὐ σμικρᾶς παρατηρήσεως τυγχάνει ὅτι ἐν τῇ Κρητικῇ ἐπαναστάσει ἐμάχοντο ὀκτὼ Πετροπουλάκαι, ἤτοι ὁ πατὴρ τοῦ Λεωνίδα μετὰ τῶν δύω αὐτοῦ ἀδελφῶν Ἀναστασίου καὶ Μιχαὴλ, ὁ υἱὸς τοῦ Λεωνίδα Γεώργιος, ὁ Δημήτριος Πετροπουλάκης φονευθεὶς ἐν τῇ ἐπαναστάσει ταύτῃ καὶ ἐν τῇ μάχῃ Λασσιθίου πρῶτος ἐξάδελφος καὶ ὁ Πιέρος Πετροπουλάκης ἐξάδελφος καὶ οὗτος μετὰ τοῦ υἱοῦ του καὶ ἀνεψιοῦ τοῦ Λεωνίδα Σπυρίδωνος ἀποθανόντος ἐν Σύρῳ ἐκ τῶν στερήσεων καὶ κακουχιῶν. Ἔκτοτε δὲ ἐξηκολούθησεν ὁ Λεωνίδας πολιτευόμενος τὸν εἰλικρινῆ καὶ μέτριον πολιτευτὴν πάντοτε ἐπιτυχὼν ἐν ταύτῃ τῇ πολιτικῇ σπανιώτατα ἀποτυχών. Ἀπὸ τοῦ 1878 ὅμως καὶ ἐντεῦθεν ὅτε προὐβιβάσθη εἰς ταγματάρχην, ἐθεώρησε καθῆκον νὰ ὑπηρετήσῃ ὡς στρατιώτης τὴν πατρίδα αὐτοῦ ἐπιδιδόμενος εἰς τὰς στρατιωτικὰς αὐτοῦ ὑπηρεσίας καὶ καθήκοντα καὶ προοιωνιζόμενος πάντοτε ἐπιτυχῆ διὰ τὴν Ἑλλάδα περίστασιν τῆς συμπληρώσεως τοῦ μεγάλου ἔργου· ἐγκατέλιπεν ὅθεν τὴν πολιτικὴν εἰς ἣν διεδέχθη αὐτὸν ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Πέτρος· ἀληθῶς δ' ὅπως ἐν τῷ πολιτικῷ αὐτοῦ σταδίῳ διὰ τῆς εἰλικρινοῦς αὐτοῦ πολιτικῆς, τοῦ πρᾴου ἀλλὰ καὶ Σπαρτιατικοῦ αὐτοῦ χαρακτῆρος του τῆς καλῆς εὐνοουμένης δημοτικότητός του καὶ τῶν ἄλλων οἰκογενειακῶν προσόντων κατόρθωσε νὰ προσελκύσῃ τὴν ἀμέριστον συμπάθειαν καὶ ἀγάπην τῶν ἐκλογέων, οὕτω καὶ ἐν τῇ κυρίως στρατιωτικῇ αὐτοῦ σταδιοδρομίᾳ ἀπέριττος τὸν λόγον, σοβαρὸς ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ προσηνὴς καὶ γλυκὺς πρὸς πάντας, πρὸ πάντων ὅμως δίκαιος ἐν τῇ στρατιωτικῇ αὐτοῦ διοικητικῇ ἐνεργείᾳ εἰς οἱονδήποτε σῶμα ὑπηρέτησεν κατέστη παρὰ μὲν τοῖς ὑπ' αὐτὸν ἀξιωματικοῖς ἀγαπητὸς καὶ συμπαθής, παρὰ τοῖς ὁπλίταις σεβαστὸς ἀγαπώμενος, παρὰ τοῖς τυχὸν δὲ προϊσταμένοις του εἰς ἄκρον τιμώμενος.

Κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο εἶχεν ἀναλάβει τὴν διοίκησιν τοῦ 15ου πεζικοῦ τάγματος ἐστρατοπεδευμένου ἐν Ἀράπῃ καραδοκῶν μετὰ πολλῆς τῆς ἀνυπομονησίας ἀλλὰ καὶ ψυχραιμίας ἅμα ὡς πολλοὶ διηγοῦνται τὴν ἔκρηξιν τῆς μεταξὺ ἡμῶν καὶ τῶν Τούρκων ἐπαναστάσεως· ἐπικειμένης δὲ τῆς καταλήψεως τῶν παραχωρηθησῶν τότε τῇ Ἑλλάδι χωρῶν εὑρίσκετο ἐν Βονίτσῃ διοικῶν τὸ 22ον τάγμα πεζικοῦ ὅτε διετάχθη παρὰ τοῦ τότε ἀρχηγοῦ Σούτσου νὰ μεταφέρῃ ἐκ Ζαβέρδας εἰς Βονίτσαν τέσσαρα πυροβόλα μεγάλης ὁλκῆς (ἕκαστον βάρους 6,000 χιλιάδων ὀκάδων) ἕνα χρησιμεύσωσι πρὸς ὑπεράσπισιν τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου ὡς καὶ μίαν ἀτμάκατον νὰ παραπλέῃ τὸν κόλπον τοῦτον. Ἐν ᾧ δὲ ἡ ἐπιτέλεσις τῆς διαταγῆς ταύτης προφανῶς καθίστατο ἀδύνατος ἕνεκεν τῆς ἐλλείψεως καὶ τῶν ἐλαχίστων μέσων, ἡ γοργότης ὅμως καὶ ἀποφασιστικότης τοῦ Λεωνίδα Πετροπουλάκη θεμένου εἰς ἐνέργειαν ἅπαν τὸ ὑπ' αὐτοῦ τάγμα κατόρθωσε καὶ τοῦτο.

Καθ' ὅλον δ' αὐτὸ τὸ χρονικὸν διάστημα καὶ μέχρι τῶν ἀρτίως ἐν τοῖς μεθορίοις συμβάντων διετέλει πάντοτε εἰς τὰς μεθορίους ἐπαρχίας, δύο δὲ μῆνας πρὸ τῆς κλήσεως τῆς ἐπιστρατεύσεως ἐκ Χαλκίδος μετέβη εἰς Πειραιᾶ ἀντισυνταγματάρχης ὢν καὶ διοικητὴς τοῦ 23ου τάγματος. Ὅτε ὅμως συνετελέσθη ἡ ἐπιστράτευσις ἐξητήσατο ἐπιμόνως νὰ μεταβῇ ἐγγὺς τῆς ὁροθετικῆς γραμμῆς, ὅπερ καὶ ἐγένετο, διαταχθεὶς ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως νὰ μεταβῇ εἰς Τύρναβον καὶ καταρτίσῃ τὸ 3ον Σύνταγμα, καθ' ἣν ἐποχὴν προὐβιβάσθη εἰς συνταγματάρχην. Ἕνεκεν ὅμως τῶν πολλῶν κόπων, μέσων καὶ φροντίδων. παρερχομένων τῷ γενναίῳ συνταγματάρχῃ, εἰς κρίσιμον διὰ τὴν πατρίδα ἐποχὴν ἀνέρρωσεν ἐντελῶς, καὶ δὲν παρῆλθον δέκα περίπου ἡμέραι μετὰ τὴν ἐκ τῆς ἰδιαιτέρας αὐτοῦ πατρίδος, εἰς ἣν ἐπ' ἀναρρωτικῇ ἀδείᾳ εἶχε μεταβῆ, ἐπάνοδον εἰς τὸ σῶμά του, ὅτε ἔλαβον χώραν αἱ παρὰ τὴν μεθόριον γραμμὴν ἀρτίως συμπλοκαί, ἡ ἐπιτυχὴς τῶν ὁποίων ἔκβασις ὀφείλεται εἰς τὸν ἔντιμον καὶ γενναῖον συνταγματάρχην μετὰ τοῦ ὑπ' αὐτὸν συντάγματος καὶ τῶν λοιπῶν σωμάτων τῶν λαβόντων μέρος.

Εἰς τὴν νεωτέραν ἱστορίαν ἐπαφίεται νὰ ἐξετάσῃ καὶ διευκρινίσῃ τὰ καθ' ἕκαστα καὶ τὰς λεπτομερείας τῶν ἀρτίως τούτων μεθοριακῶν συμβάντων, ἐκεῖνο ὅμως τὸ ὁποῖον εἶναι γνωστὸν καὶ σχεδὸν πασίδηλον εἶναι ὅτι ἐν τῇ προσωπικότητι τοῦ Λεωνίδα Πετροπουλάκη καὶ τοῦ ὑπ' αὐτὸν τότε στρατοῦ ἀνυψώθη τὸ φρόντρον τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ καὶ ἐσώθη ἡ τιμὴ τῆς Ἑλλάδος.

Δὲν θεωροῦμεν ἀπὸ σκοποῦ νὰ ὑποσημειώσωμεν πρὸς τιμὴν τοῦ ἀνδρὸς τούτου ὅτι ἀνῆλθεν εἰς τὴν βαθμίδα τοῦ συνταγματάρχου προβιβαζόμενος πάντοτε κατὰ τὴν σειρὰν τῆς ἀρχαιότητος, τὰ στήθη δὲ αὐτοῦ δὲν περικοσμοῦσι τὰ ψευδῆ καὶ ὑποβιβασθέντα παράσημα, διότι οὐδέποτε ἐπεζήτησε τοιαῦτα. Οἱ ἄνδρες γεννῶνται εἰς τὰ ἔθνη, ταῦτα ὅμως ἀποδεικνύουσι τοὺς μεγάλους ἄνδρας. Ἐὰν ὁ Λεωνίδας Πετροπουλάκης ἔζη μοιραίᾳ τύχῃ εἰς ἔθνος εὐμοιροῦν νεωτέρων πολεμικῶν ἀγώνων καὶ ἐπαναστάσεων, τὸ ἔθνος τοῦτο θὰ ἦτο ἡ περγαμενὴ τῆς ἱστορίας του.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΠΡΟΦΗΤΙΚΩΝ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΩΝ

ΥΠΟ

ΝΙΚΟΛΑΟΥ Θ. ΑΝΔΡΕΑΔΗ

(Συνέχεια καὶ τέλος).

Ἄλλοι πρὸ τοῦ Κέπλερ ἀπεφάνθησαν, ὅτι ἡ ἀστρολογία ἦτο θυγάτηρ τῆς ἀγνοίας καὶ μήτηρ τῆς ἀστρονομίας· ἡ βεβαίωσις τοῦ Κέπλερ εἶναι ἔτι δικαιοτέρα· ἡ ἀστρονομία ἐγένετο μήτηρ συνετὴ θυγατρὸς παράφρονος. Ἐδέησε νὰ γνωρίσωσι τοὺς ἀστέρας ὅπως ἀποδώσωσιν αὐτοῖς ἐπίρρειάν τινα ἐφ' ἡμῶν. Ἐδέησε νὰ σχηματίσωσιν ἰδέαν τινὰ τῶν κινήσεων καὶ ἀναστατώσεών των, πρὶν ἢ συνδέσωσι μετ' αὐτῶν τὸ πεπρωμένον καὶ τὴν σειρὰν τῶν συμβάντων τοῦ ἀνθρωπίνου βίου.

Μεταξὺ τῶν ἀγυρτῶν καζαμιογράφων ἢ προφητῶν, πρέπει νὰ κατατάξωμεν τὸν γόητα **Merlin, Mathieu Laensberg** καὶ **Nostradamus**

Ὁ **Merlin** ἐγεννήθη κατὰ τὸν ε'. αἰῶνα ἐν τῇ Σκωτίᾳ· Παριστᾷ θαυμασίως τὸν τύπον βάρδου, ταὐτοχρόνως προφήτου, μάγου, σοφοῦ, ποιητοῦ καὶ πολεμιστοῦ. Ἔζη, λέγουσι εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ βασιλέως Ἀρθούρου, τοῦ διαπρεπεστέρου μεταξὺ τῶν ἱπποτῶν τῆς Στρογγύλης Τραπέζης.

Ἡ παράδοσις ἀναφέρει ὅτι τῇ βοηθείᾳ μαγικοῦ ξίφους, δοθέντος ὑπὸ τοῦ **Merlin**, ὁ Ἀρθοῦρος κατετρόπωσε τοὺς Ἀγλοσάξωνας, τοὺς Σκώτους καὶ ὑπέταξε τὴν Ἰρλανδίαν. Αἱ προφητεῖαι τοῦ **Merlin** ἐπὶ πολὺ ἐθεωροῦντο ὡς ἀψευδεῖς χρησμοί. Μέχρι τοῦ ιε'. αἰῶνος, ἀνεύρισκον, *κατόπιν ἑορτῆς* εἰς τὰς βίβλους τοῦ **Merlin** τὰς προρρήσεις τῶν κυριωτέρων συμβάντων. Ποιητὴς τοῦ ιγ'. αἰῶνος ἀναφέρει ὅτι, ἡ σταυροφορία τῶν **Albigeois** προερρέθη ὑπὸ τοῦ συμβούλου τοῦ Ἀρθούρου. Ἐδουάρδος ὁ Γ'. δικαιολογεῖ τὰς ἐπὶ τοῦ βασιλείου τῆς Γαλλίας ἀξιώσεις του, στηριζόμενος ἐπὶ τῆς αὐθεντικότητος, προρρήσεως τινος τοῦ **Merlin**. Τέλος ὅταν ἡ Ἰωάννα δ' Ἄρκ, ἐτέθη ἐπὶ κεφαλῆς τῶν Γαλλικῶν στρατευμάτων, ὅπως ἐκδιώξῃ τοὺς Ἄγγλους τοῦ βασιλείου, ἀνεμνήσθησαν ὅτι ὁ **Merlin** εἶχεν ἄλλοτε ποτε ἀναγγείλη ὅτι μεταξὺ τῶν ἀστερισμῶν τοῦ ζῳδιακοῦ κύκλου θὰ ἔβλεπον ἡμέραν τινα *τὴν Παρθένον ἐπὶ τῶν ὤμων τοῦ Τοξότου κατερχομένην*. Ἡ παρθένος δὲν ἦτο ἡ Ἰωάννα;

Ὁ **Mathieu Laensberg** ἔζη περὶ τὸ 1600 μοναχὸς ἐν Λιέγῃ. Οὗτος ἐγένετο ὡς λέγουσιν ὁ δημοσιεύσας τὸ πρῶτον, *ἡμερολόγιον τῆς Λιέγης*, ὑπάρχον ἔτι καὶ νῦν. Οὗτος εἶνε κυρίως προφήτης τοῦ καιροῦ, αὐτὸς μᾶς ἀναγγέλλει τὰ καύματα καὶ τὴν βροχήν. Ἰδοὺ περὶ τούτου ἐνδιαφέρουσά τις ἱστορία. Διηγοῦνται ὅτι ὁ ἀστρολόγος μας εἶχε τὴν συνήθειαν νὰ ὑπαγορεύῃ εἰς τὴν ἀνεψιάν του, μετεωρολογικὰς προφητείας ἃς αὕτη ἀνέγραφε εἰς ἑκάστην τοῦ ἔτους ἡμέραν. Ἦτο ἡ 23 Αὐγούστου· «θύελλα, βαγδαία βροχή, λέγει τὸ μαντεῖον. —Ἀλλά, θεῖέ μου, εἶνε ἡ ἡμέρα τῆς ἑορτῆς μου! —Τότε, «Ὡραῖος καιρός, σταθερὸς μάλιστα»[1].

Ὁ **Michel de Nostradamus**, ἐν Προβιγγίᾳ, κατὰ τὸ ἔτος 1508 ἦτο ἰατρὸς ἐπὶ πλέον δὲ καὶ καζαμιογράφος. Ἀλλ' ὁ **Nostradamus** δὲν περιωρίζετο νὰ ὑποδεικνύῃ τὰς ἡμέρας τοῦ ἔτους, τὰς ἑορτάς, τὰς φάσεις τῆς σελήνης, προσέθετε προφητικὰ τετράστιχα, ἅτινα ἀπέκτησαν μετ' οὐ πολὺ μεγάλην φήμην. Ἐν τῶν περιφήμων τούτων τετραστίχων εἶνε καὶ τὸ ἑξῆς:

Bossu sera élu par le conseil
Plus hideux monstre en terre n' aperçu
Le coup voulant crevera l' oeil
Le traître au roi, pour fidéle reçu.

Τὸ τετράστιχον τοῦτο, ὅπερ διὰ τοὺς ἀναγνώστας μου, ὡς καὶ δι' ἐμὲ αὐτὸν οὐδὲν ἀπολύτως δηλοῖ, δὲν ἔπαυσεν ἑρμηνευόμενον ὑπὸ τῶν θαυμαστῶν τοῦ ἀγύρτου. Παρετήρησαν μετὰ τὸ συμβάν, ἐννοεῖται, ὅτι τὸ τετράστιχον τοῦτο προανήγγελλε τὸν θάνατον Ἑρρίκου τοῦ Β'. ἐπισυμβάντα κατὰ τὸ ἔτος 1559. Γνωστὸν ὅτι ὁ Ἑρρῖκος ἐπληγώθη ἐν τινι ἱπποδρομίῳ ὑπὸ τοῦ ἀντιπάλου του κατὰ τὸν ὀφθαλμὸν διὰ λόγχης, καὶ ἐκ τῆς πληγῆς ταύτης ἀπέθανε. Τὸ μόνον ὅπερ ἔθετεν εἰς μεγάλην ἀμηχανίαν τοὺς ἑρμηνευτάς μας ἦτο ἡ λέξις **bossu**, εὗρον ὅμως ἐπὶ τέλους ὅτι ὁ ἀντίπαλος τοῦ βασιλέως ὀνομάζετο **Montgomery** καὶ ὅτι ἡ πρώτη συλλαβὴ τοῦ ὀνόματός του ἦτο *mont* συνώνυμος τῇ *bosse*!!!!!...

Εἰρήσθω ἐν παρόδῳ, ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ **Nostradamus**, ἠθέλησε νὰ ἐξακολουθήσῃ τὸ προσοδοφόρον τοῦ πατρός του ἐμπόριον, δυστυχῶς ὅμως αἱ προφητεῖαι του οὐδαμῶς ἐπετύγχανον. Ἀνήγγελεν ὅτι ἡ Πουζὼν μικρὰ πόλις τῆς Βιβαραὶ πολιορκουμένη ὑπὸ τῶν βασιλικῶν στρατευμάτων θὰ ἀπετεφροῦτο· ὅπως ἐπαληθεύσῃ τὴν προφητείαν του, ἔθεσεν ὁ ἴδιος πῦρ εἰς τὴν πόλιν, ἀλλὰ συνελήφθη. ὅπερ ὅμως δὲν προεῖδεν.

Ἡ Αἰκατερίνη τῶν Μεδίκων, δεισιδαίμων ὡς πᾶσαι αἱ Ἰταλιώτιδες, προσεκάλεσε τὸν **Nostradamus**. Διηγοῦνται ὅτι ὁ διάσημος μάντις κατὰ παραγγελίαν Μαρίας τῶν Μεδίκων, τῇ ἔδειξε ἐντὸς μαγικοῦ κατόπτρου τὴν εἰκόνα τοῦ μέλλοντος συζύγου της, ὅστις δὲν ἦτο ἄλλος ἢ Ἑρρῖκος ὁ Δ'. Ἀλλὰ τί ἦτο αὐτὸ τὸ μαγικὸν κάτοπτρον; Πιθανῶς ὁ **Nostradamus**, ἐτοποθέτησεν ἐν πλησίῳ τινι δωματίῳ, ἄνθρωπον διὰ βασιλικῶν ἐνδυμάτων ἐνδεδυμένον. Τὸ μαγικὸν κάτροπτρον ἔχον κλίσιν 45° περιεκαλύπτετο ὑπὸ παραπετασμάτων ἅτινα τὸ ἀπέκρυπτον, ἀντηνάκλα τὴν εἰκόνα τοῦ ὑποβολιμαίου βασιλικοῦ προσώπου, τῇ βοηθείᾳ ὀπῆς τινος ἐπὶ τοῦ τοίχου. Ἡ νέα ἡγεμονὶς προφανῶς ἐξεπλάγη ἐκ τῆς προφητείας ταύτης, καὶ ὅταν ἐστέφθη Ἑρρῖκον τὸν Δ'. ἐπλήρωσε δῶρων τὸν σοφὸν μάντιν. Ἴσως εἴπῃ τις ὅτι, ναὶ μεν ὁ **Nostradamus** δὲν προεῖδε ἀκριβῶς Ἑρρῖκον τὸν Δ'. προανήγγειλεν ὅμως ἐπιτυχῶς τὴν ὑψηλὴν περιωπὴν εἰς ἣν θὰ ἀνήρχετο ἡ ἡγεμονόπαις. Ἐ-

(1) Ἴδ. μέγα λεξικὸν P. Larousse λέξει almanach.

ξαίσιον προφητικὸν δῶρον, τῇ ἀληθείᾳ, νὰ ὑπόσχεταί τις στέμμα εἰς τὴν θυγατέρα τοῦ μεγάλου δουκὸς τῆς Τοσκάνης! Ἀλλά, μὴ ἡ παράδοσις αὕτη εἶνε ἱστορικῶς ἀποδεδειγμένη; Ἀρκεῖ νὰ εἴπωμεν πρὸς ἐπιβεβαίωσιν τοῦ ψευδοῦς τῆς παραδόσεως ταύτης ὅτι ὁ **Nostradamus** ἀπέθανεν ἐν ἔτει 1566 καὶ ἡ ἡγεμονὶς ἐγεννήθη ἐν ἔτει 1573! Τὸ μόνον ὅπερ δυνάμεθα νὰ παραδεχθῶμεν εἶνε, ὅτι, ἴσως διάδοχός τις τοῦ **Nostradamus**, ἦτο ὁ ἀπατήσας οὕτω τὴν ἡγεμονόπαιδα διὰ τοῦ πειράματος τῆς ὀπτικῆς.

Ἀναμφιβόλως, οὐδόλως πιστεύομεν εἰς τὴν ἐπήρειαν τῶν ἀστέρων, περὶ τοῦ μέλλοντός μας, οὔτε ἐξάγομεν τὰ ὡροσκόπιά μας, καὶ ὅταν στρατηγὸς παρασκευάζηται εἰς μάχην εἶνε πλέον προκατειλημμένος περὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μαχητῶν του, τῆς ἐκλογῆς τῆς καταλλήλου τοποθεσίας, περὶ τοῦ στρατοῦ ὃν ὁ ἐχθρὸς διαθέτει ἢ τῶν ἀμοιβαίων θέσεων τῶν πλανητῶν Ἄρεως καὶ Διός. Φαίνεται λοιπὸν ὅτι τὸ πνεῦμά μας ἀπηλλάγη τῶν προλήψεων καὶ τῶν παλαιῶν ἐκείνων δεισιδαιμονιῶν. Φεῦ! Εἶνε ἀληθὲς ὅτι πολλὰς πλάνας ἀπεβάλομεν, ἀλλὰ πολλὰς εἰσέτι διετηρήσαμεν, παρεδέχθημεν μάλιστα καὶ νέας αἵτινες ἴσως θὰ προὐξένουν γέλωτα τοῖς ἀρχαίοις ἐκείνοις οἷς ἔθος ἦν τῷ ψέγειν.

Πόσοι κατὰ τὸν ΙΘ'. αἰῶνα, θεωροῦσι τὴν Τρίτην ὡς ἀποφράδα ἡμέραν καὶ δὲν ἐπιχειροῦσι ταξείδια οὔτε ὑπόθεσίν τινα κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην! Καὶ αὐταὶ αἱ ἡμερομηνίαι μεγάλως ἐπιδρῶσιν ἐπὶ τῆς παιδαριώδους φαντασίας τινῶν· ἡ 13 εἶνε μισητὴ ἧς πρέπει νὰ φοβῶνται τὴν ὀλεθρίαν ἐπιρροήν. Τί νὰ εἴπωμεν τότε περὶ τῶν *Τριεῶν* αἵτινες συμπίπτουσι μετὰ τῆς 13 τοῦ μηνός; Θὰ ᾖσιν ἀναγκαίως ἡμέραι τρομεραί, ἐκτὸς ἐὰν οἱ δύο οὗτοι κίνδυνοι ἐπιπροσθετόμενοι τῆς Τρίτης, δῆλον ὅτι, καὶ τῆς 13 οὐδετεροῦσιν ἀλλήλοις, ἀκριβῶς ὡς δύο ἀρνήσεις κατὰ τὸ συντακτικὸν ἀποτελοῦσι τελείαν κατάφασιν.

Λυπηρόν, τῇ ἀληθείᾳ, διότι τὰ ὀνόματα τῶν **Mathieu Laensberg**, τοῦ **Nostradamus** καὶ τῶν ἄλλων ἀγυρτῶν εἰσὶ μυριάκις δημοφιλέστερα, ἢ τὰ τῶν ἀληθῶν τῆς ἀνθρωπότητος εὐεργετῶν, καὶ ὅτι, ἡ ἀπατῶσα τοὺς ἀνθρώπους ἐπιστήμη ἐστὶν εὐπροσδεκτωτέρα, ἢ ἡ διδάσκουσα αὐτούς.

ΠΕΡΙ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ

ὑπὸ

Μ. Α. ΒΑΪΕΡ

(Συνέχεια προηγ. φύλλου).

Πρόκειται ἤδη νὰ ἐξετασθῇ ὁποίαν ῥοπὴν ἐξασκοῦσι τὰ αἴτια ἐπὶ τῆς βουλήσεως. Καὶ ἐνταῦθα δέον ν' ἀποταθῶμεν εἰς τὴν συνείδησιν, οὐχὶ δὲ εἰς τὰς αἰσθήσεις ἢ εἰς τὸν ἀφῃρημένον λόγον. Ἐὰν φαντασθῶμεν τὴν ἀνθρωπίνην βούλησιν ὡς πλάστιγκα ἐν ᾗ τὰ αἴτια ἐκλαμβάνονται ὡς βάρος, ἐὰν πεισθῶμεν ὅτι ἡ βουλομένη πρᾶξίς ἐστι γινόμενον οὗ παράγοντές εἰσι τὰ αἴτια, ἢ συνισταμένη, ἧς ἡ διεύθυνσις ὁρίζεται ὑπὸ τῆς συνεζευγμένης ἐνεργείας πολλῶν δυνάμεων ἢ διακεκριμένων ἢ ἀντιθέτων, ἐὰν λέγωμεν ἐξετάσωμεν οὕτω τὰ πράγματα τιθέμενοι ἐκτὸς τῆς συνειδήσεως θέλομεν εὐχερῶς ἐνδώσει εἰς τοὺς συλλογισμοὺς τῶν τοῦ πεπρωμένου ὀπαδῶν, καὶ θέλομεν εἰπεῖ μετ' αὐτῶν· ἢ ἓν μόνον αἴτιον ἐνεργεῖ ἐπὶ τῆς βουλήσεως καὶ τότε παρασύρει αὐτὴν ἀναποφεύκτως, ἢ ὑπάρχουσι πολλὰ αἴτια καὶ τότε τὸ ἰσχυρότερον νικᾷ.

Παρατηρητέον ὅτι ἡ πρώτη περίπτωσις ἐστὶ κενή· ἐν πάσαις ταῖς καὶ ὀλίγον σπουδαίαις περιπτώσεσι τῆς ζωῆς παροτρυνόμεθα ὑπὸ πολλῶν αἰτίων. Κατάδηλον δὲ καθίσταται ἐκ τοῦ παραδείγματος ὃ ἐξελεξάμεθα. Τοῦτο μὲν οἱ τοῦ συμφέροντος ὑπολογισμοί, τὸ αἴσθημα τοῦ μίσους, ἡ ἐπιθυμία τῆς ἐκδικήσεως· τοῦτο δὲ ἡ φιλία, τὸ καθῆκον, ἡ τῆς συνειδήσεως γαλήνη, ἡ περὶ τῆς ἀξιοπρεπείας μου μέριμνα. Τὸ διάφορον τῶν αἰτίων ἀνεγνωρίσθη ὑπὸ τῆς ὀρθοφροσύνης πρὶν ἀναγνωρισθῇ ὑπὸ τῶν ἠθικολόγων, ἅπαντες δὲ γιγνώσκουσιν ὅτι τρία μεγάλα ἐλατήρια διευθύνουσι τὰς ἀνθρωπίνους πράξις ἡ ἡδονή, τὸ συμφέρον, τὸ καθῆκον. Ὅθεν τῶν αἰτίων τούτων ὄντων φύσεως καὶ καταγωγῆς διαφόρων, ἀδύνατόν ἐστι νὰ τοῖς ἐφαρμόσωμεν κοινὸν μέτρον καὶ νὰ ὑπολογίσωμεν προκαταβολικῶς ὁποῖον ἔσεται τὸ ἰσχυρότερον. Ἀλλὰ τὸ κύριον ζήτημα δὲν ἔγκειται ἐνταῦθα, οὐδὲ νὰ γνωρίσωμεν ἐὰν πολλὰ αἴτια ἢ ἓν μόνον ἐπενεργῶσιν ἐπὶ τῆς βουλήσεως, ἀλλ' ἐὰν ἡ ἐνέργεια ἣν ἐξασκοῦσίν ἐστι καταναγκαστική. Ἐνταῦθα ἡ συνείδησις ἀποδίδωσι τῇ ἐλευθερίᾳ περιφανῆ μαρτυρίαν. Τὸ λογικὸν λέγει μοι ὅτι τηρεῖν τὸ μυστικόν ἐστι καθῆκον ἐπιτακτικόν. Ἡ τοῦ καθήκοντος αὕτη ἰδέα ἐστὶν ὀλκὴ βαρύνουσα ἐπὶ τοῦ πνεύματός μου, δύναμις ἕλκουσα καὶ σύρουσα αὐτό. Ἐὰν ὑπακούσω εἰς τὸν τοῦ καθήκοντος νόμον, δέν εἰμι ἐλεύθερος νὰ τὸν ἀθετήσω; Θὰ εἴπωσιν ἴσως ὅτι τὸ καθῆκον ἐπενεργεῖ ἐπ' ἐμοῦ οὐ μόνον ὡς νόμος, ἀλλ' ὡς ἐπιθυμητὸν ἀντικείμενον, λαλοῦν οὐ μόνον εἰς τὸ πνεῦμα μου, ἀλλ' ἐγεῖρον τὴν εὐαισθησίαν μου· σύμφημι, ἀλλ' ἡ ἐπ' ἐμοῦ ἕλξις τοῦ καθήκοντος ἢ τῆς ἡδονῆς δύναται νὰ ἐξομοιωθῇ ἀκριβῶς τῇ ἐπὶ ὑλικοῦ ἀντικειμένου ἐπενεργούσῃ δυνάμει; εἰμὶ ἄρα ὃν ἀδρανές, ἔμψυχον ἀνεμόστροφον, ὅπερ ἀντίθετοι ἄνεμοι περιστρέφουσι κατ' ἀρέσκειαν; Δὲν ἔχει ἐν ἐμοὶ τὸ ἀήττητον αἴσθημα τῆς χαρακτηριζούσης με ἰδίας δυνάμεως κατὰ τὴν ὁποίαν δύναμαι νὰ ὑποχωρήσω ἢ ν' ἀντιστῶ, ν' ἀκολουθήσω τοῦτο τὸ αἴτιον κατὰ προτίμησιν ἑτέρου, νὰ πράξω τοῦτο ἢ ἐκεῖνο ἢ νὰ μὴ πράξω μηδέν;

Ὁ Λεϊβνίτιος ὑποστηρίζει ὅτι ἡ βούλησις ἀκολουθεῖ πάντοτε τὴν τελευταίαν τῆς νοήσεως τροποποίησιν. Κατ' αὐτὸν πράττομεν πάντοτε βεβαίως καί τοι οὐχὶ ἀναγκαίως ἐκεῖνο ὅπερ τελειωτικῶς φαίνεται ἡμῖν τὸ βέλτιστον. Ὁ Λεϊβνίτιος δὲν ἐξετάζει τὴν συνείδησιν, ἐπειδὴ ἔχει σύστημα. Δέον ἐν τῷ

φαντασιώδει κόσμῳ, ὃν ἐδημιούργησεν εἰς ἑαυτόν, ἡ παροῦσα ἑκάστης μονάδος κατάστασις νὰ ἔχῃ τὸν λόγον της ἐν τῇ προγενεστέρᾳ καταστάσει. Δέον ἑκάστη πρᾶξις νὰ ᾖ τὸ ἀποτέλεσμα πασῶν τῶν προγεστέρων διατάξεων, ἡ δὲ ἐλευθερία ἣν ἀπονέμει τῷ ἀνθρώπῳ ἐν τῷ κόλπῳ ἑνὸς σύμπαντος ἔνθα τὸ πᾶν προκαταβολικῶς κεκανόνισται οὐκ ἔστιν ἐκείνη ἣν ἕκαστος ἡμῶν αἰσθάνεται ἐντὸς ἑαυτοῦ.

Ἕτερός τις ἐπιφανὴς μεταφυσικὸς ὁ Σπινόζας, καί τοι ἀναγνωρίζων ὅτι ἡ συνείδησις ἐπιμαρτυρεῖ εἰς τὸν ἄνθρωπον τὴν ἐλευθερίαν του, διατείνεται ἐν τούτοις νὰ συμβιβάσῃ τὸ ἀναντίρρητον τοῦτο γεγονὸς μετὰ συστήματος ἐν ᾧ ἡ τοῦ πεπρωμένου ἀρχὴ ἐξικνεῖται μέχρι τῶν τελευταίων της συνεπειῶν. Κατ' αὐτὸν ἑκάστη τῶν τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς μεταποιήσεων ἔχει τὴν ἑαυτῆς αἰτίαν ἐν προηγουμένῃ μεταποιήσει, ἥτις καὶ αὕτη ἔχει τὴν αἰτίαν της εἰς ἑτέραν καὶ οὕτως ἐπ' ἄπειρον. Πρᾶξις παράγει ἑτέραν πρᾶξιν, κίνησις παράγει ἑτέραν κίνησιν, ὥσπερ κῦμα ἤθελεν ὠθεῖ ἕτερον κῦμα ἐν ὠκεανῷ ἄνευ αὐτῆς. Ἀλλ' αἱ τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς μεταποιήσεις εἰσὶν ἄκρως περίπλοκοι, καὶ μεταξὺ αὐτῶν αἱ μὲν σαφῶς ἀναφαίνονται εἰς τὴν συνείδησιν, αἱ δέ εἰσι κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον κεκαλυμμέναι διὰ σκότους. Ὅθεν τί συμβαίνει ὅταν πράττω οὕτως ἢ ἄλλως, ὅταν ἐπὶ παραδείγματι ἐγείρωμαι ὅπως ἐξέλθω εἰς περίπατον; Διάφοροι αἰτίαι συντρέχουσιν ὅπως ἐπενέγκωσι τὸ ἀποτέλεσμα τοῦτο, ἡ τῶν ὀργάνων μου διάθεσις, ἡ τῆς φαντασίας μου κατάστασις, ἡ θερμότης ἢ τὸ ψύχος, τὸ τοῦ οὐρανοῦ γαλήνιον, τὸ τῆς θερμοκρασίας εὐκραὲς κτλ. Τῶν αἰτίων τούτων τινὰ εἰσί μοι μᾶλλον ἢ ἧττον γνωστά, ταῦτα δὲ ἀποκαλῶ αἴτια τῆς ἐνεργείας μου, ἄλλα δὲ ἐνεργοῦσι κρύβδην, ἅτινα οὐκ εἰσι τὰ ἧττον κρίσιμα. Ἀγνοῶν τὴν τῶν τελευταίων τούτων αἰτίων ῥοπήν, μὴ ἀνευρίσκων ἐν τοῖς γνωστοῖς ἀρκοῦσαν ἐξήγησιν τῆς ἐμῆς ἀποφάσεως, διατεθειμένος ἄλλως τε νὰ παραστήσω εἰς ἐμαυτὸν ὑπερμεγέθη τὴν ἰδίαν ἐμαυτοῦ δύναμιν, ὑπερηδόμενος ἐπὶ τῷ αἰσθήματι τῆς ἀνεξαρτησίας καὶ τοῦ μεγαλείου μου, φαντάζομαι ἐγὼ αὐτὸς ἐξ οἰκείας δυνάμεως αὐτογνωμόνως καὶ ἀναιτίως ἀπεφάσισα, τὴν δὲ φαντασιώδη ταύτην δύναμιν, τὸ κενὸν καὶ μάταιον τῆς ἀδυναμίας καὶ ὑπεροψίας μου προσαγορεύω διὰ τοῦ ἐπιδεικτικοῦ καὶ πομπώδους ὀνόματος τοῦ αὐτεξουσίου.

(Ἕπεται τὸ τέλος).

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΑ

Persia ἢ *Ἀπομνημονεύματα Περσικά,* ὑπὸ **Laungelot Dowdall, M. A., Ch. Ch., Oxon. L. L. B. (T. C.), DF. R. G. S., Late classical scholar first Lenior moderator, triple gold medallist, Student etc. Classical examiner to trin. coll., London. — *Cambridge. Jones and Piggot.* Frinity street. 1881.**

Καίτοι βραδέως, ἀπὸ τοῦ χρόνου τῆς ἐκδόσεως αὐτῆς περιῆλθεν ἀνὰ χεῖρας ἡμῶν ἡ ἐν λόγῳ ἱστορικὴ μονογραφία τοῦ αἰδεσιμωτάτου καὶ πολυμαθοῦς Ἄγγλου ἀββᾶ κ. Λ. Δόουδαλ, ἐν τούτοις καθῆκον ἡμῶν θεωροῦμεν νὰ διατρίψωμεν ἐφ' ὅσον ἐπιτρέπει ὁ χῶρος τοῦ ἡμετέρου περιοδικοῦ, ἐπ' αὐτῆς, καὶ διότι ἐγκληματικὴ ἀποβαίνει ἡ παρὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ τύπου ἀδιαφορία πρὸς ἔργα, ἀναγόμενα εἰς τὰ Ἑλληνικὰ Γράμματα, καὶ διότι ἐκ τοῦ ἐν λόγῳ βιβλίου ἀπεκομίσαμεν τὰς κρατίστας τῶν ἐντυπώσεων. Ὁ κ. Δόουδαλ βεβαίως δὲν εἶνε ὁ πρῶτος ἐκ τῶν ξένων τῶν μετὰ ζέσεως ἐπιδοθέντων εἰς τὴν μελέτην τῆς ἡμετέρας γλώσσης καὶ φιλολογίας, οὐχ ἧττον ἡ πύκνωσις τῶν φαλάγγων τῶν ἐν τῇ Ἑσπερίᾳ Ἑλληνιστῶν πρέπει νὰ παρακολουθῆται μετ' ἐνθουσιασμοῦ παρ' ἡμῶν, τοῖς ὁποίοις μονονουχὶ ἄγνωστοι τυγχάνουσιν οἱ πλεῖστοι τούτων, ἐν ᾧ συγχρόνως φέρονται γνωστότατα ἀνὰ τὸ Πανελλήνιον διὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ τύπου τὰ ὀνόματα τῶν εὐτελεστέρων συγχρόνων συγγραφιδέων. Βεβαίως δὲν ἐπανορθοῦμεν τὴν ἀδικίαν διὰ τῶν ὀλίγων ὧδε γραμμῶν ἡμῶν ἐπὶ τῆς πραγματείας τοῦ κ. Δόουδαλ, ἀλλὰ πράττομεν τοὐλάχιστον τὸ ἐφ' ἡμῖν.

Ἡ κρίσις βιβλίων, οἷον τὸ ἀνὰ χεῖρας ἡμῶν, παρουσιάζει μεγάλην ποικιλίαν ζητημάτων πρὸς ἐξέτασιν. Καὶ τούτων μὲν βεβαίως πολλὰ θὰ ἠδύνατό τις νὰπαριθμήσῃ, ἀναφερόμενα εἰς τὴν ἱστορικὴν ἀντίληψιν τῶν πραγμάτων καὶ τῶν χαρακτήρων παρ' ἀνδρὸς ξένου, καίπερ τοσούτῳ ἐγκύψαντος ὡς καταφαίνεται ἐν τῇ μελέτῃ τῶν Ἑλλήνων συγγραφέων, ἀλλὰ ταῦτα οὐδὲ ἡμῶν οὐδὲ τοῦ παρόντος εἰσι. Καὶ τὸ ζήτημα ὅμως τῆς γλώσσης, τοῦ ὀργάνου τούτου πρὸς τὴν ἔκφρασιν τῶν ἰδεῶν, ἐν παντὶ συγγράμματι, μάλιστα δ' ἐν τῷ παρόντι, ἔνθα ξένος συγγραφεὺς ποιεῖται χρῆσιν τοῦ ἀρχαίου Ἑλληνικοῦ ἰδιώματος, τοῦ τόσῳ ποικίλου καὶ ἐλαστικοῦ, ἀποβαίνει ἐκ τῶν σπουδαιοτέρων. Κατὰ πόσον ἐγκρίνομεν τὴν παρὰ τῶν ξένων τάσιν περὶ τὸ γράφειν ἐν τῇ ἀρχαίᾳ φωνῇ δὲν ἀποφαινόμεθα ἐνταῦθα, διότι τοῦτο εἶνε ζήτημα ὅλως ἰδιαίτερον, σημειοῦμεν μόνον, ὅτι ἱκανοὶ καὶ τῶν Γερμανῶν καὶ τῶν Ἄγγλων ἀπεπειράθησαν τούτου καὶ ἱκανοὶ ἤγαγον εἰς φῶς διατριβὰς καὶ βιβλία γεγραμμένα ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἑλληνικῇ. Εἰς τοῦτο δὲ συντείνει φαίνεται ἡ παρὰ τοῖς αὐτόθι λυκείοις ὑποχρεωτικὴ θεματογραφία καὶ τὰ ἐν τῇ γλώσσῃ ἡμῶν γυμνάσματα. Μεταξὺ τῶν ξένων τούτων Ἑλληνιστῶν, ὧν τινων περιῆλθον ἡμῖν τὰ συγγράμματα, ὀφείλομεν νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι ὁ κ. Δόουδαλ εἶνε ἐκ τῶν δυναμένων νὰ καυχηθῶσιν ὅτι ὡς ἔνεστι προσήγγισε πρὸς τὸν ἀρχαῖον λόγον. Τὸ ἐγκρατὲς καὶ ἡ ἁπλότης τοῦ ὕφους, τὸ εἰς μέγαν βαθμὸν παρθενικὸν τῆς κυριολεξίας, τὸ εὔτακτον καὶ ὁμαλὸν τῆς φράσεως καὶ τὸ δυσκολώτερον ἐν τῷ ἀρχαίῳ ἰδιώματι — ἡ ἁρμονικὴ καὶ ἐγνωσμένη χρῆσις καὶ τάξις τῶν μορίων, εἶνε προτερήματα ἱκανὰ νὰ καλύψωσι μικρότερα ἐλαττώματα, ὁποῖον ἀδύνατον νὰ στερῆται βιβλίον ὑπὸ τοιαύτας, ὡς εἴπομεν, δυσχερεῖς συνθήκας γραφόμενον.

Ὡς πρὸς τὸ ἱστορικὸν περιεχόμενον τοῦ βιβλίου ὀλίγα ἔχο-

μεν νὰ εἴπωμεν, καθ' ὅσον ὁ συγγραφεὺς δὲν δαπανᾶται περὶ λεπτομερείας καὶ κρίσεις καὶ νεωτερισμούς, παρέχοντας ἡμῖν καινόν τι πρὸς ἐξέτασιν, ἀλλ' ἀνατρέχων εἰς σαφεῖς καὶ ὑγιεῖς πηγάς, διατρέχει τὸ θέμα αὐτοῦ ἀρχόμενος ἀπὸ τῆς γεννήσεως τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ τελευτῶν ἐν τοῖς χρόνοις, καθ' οὓς κατέκλυσαν τὴν οἰκουμένην οἱ Ἄραβες, καταλύσαντες τοσούτῳ ἔνδοξον ἀρχήν. Μετὰ θαυμαστῆς ἐπιγνώσεως καὶ διαυγείας ἱστορικῆς διανοίας ὁ κ. Δόουδαλ, δραττόμενος τῶν ἀξιαφηγητοτέρων καὶ παραλείπων τἀμφισβητούμενα καὶ ἀνάξια λόγου περατοῖ τὴν διατριβὴν αὐτοῦ, παρουσιάζων ἐν συντόμῳ λαμπρὸν σκιαγράφημα ὡραίας ἱστορικῆς ἐποχῆς, σκιαγράφημα κλασσικὸν εἰς γραμμὰς καὶ Ἑλληνικώτατον εἰς παράστημα.

Καὶ συγχαρητήρια ἐπὶ τῇ κρατίστῃ διεξαγωγῇ τοῦ θέματος, οὗ ἐπελάβετο, καὶ εὐγνωμοσύνη ὀφείλεται παρ' ἡμῶν τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων τῷ κ. Δόουδαλ καὶ τἀκραιφνῆ ταῦτα συναισθήματα διαβιβάζομεν διὰ τοῦ «*Ἀπόλλωνος*» τῷ σοφῷ ἀνδρί.

ΣΥΜΜΙΚΤΑ

Πῶς ἐργάζονται οἱ συγγραφεῖς. Πολλοὶ τῶν μεγάλων συγγραφέων καὶ ποιητῶν δυσκόλως καὶ ἐπιπόνως ἔγραψαν τὰ ἔργα των. Ὁ διάσημος τῆς Ἀγγλίας ἱστοριογράφος **Gibbon** ἀνεμέτρα διὰ βημάτων τὸ δωμάτιόν του ἐπὶ πολλὰς ὥρας μέχρις ὅτου κατορθώσῃ νὰ γράψῃ μίαν καὶ μόνην πρότασιν, καθ' ἣν καὶ ὁ ἴδιος νὰ μένῃ εὐχαριστημένος, ἐκ δὲ τοῦ ἡμερολογίου του νὰ δηλοῦται ὅτι ἐπί τινας ἡμέρας οὐχὶ πλεῖον τῆς μιᾶς σελίδος τῆς ἱστορίας του εἶχε φέρει εἰς πέρας. Ὁ φυσιοδίφης **Buffon**, ἠργάζετο σχεδὸν κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον. Οὐδὲ μίαν πρότασιν ἔγραψε πρὶν ἢ ἀποπερατώσῃ ταύτην ἐν τῇ κεφαλῇ του μέχρι καὶ τοῦ τελευταίου στοιχείου. Πρὸς δὲ ὁ **Rousseau** ὁμολογεῖ ἐν τοῖς ὑπομνήμασιν αὐτοῦ, πόσον κοπιῶδες ἀπέβαινεν αὐτῷ τὸ γράφειν, καὶ ποσάκις ἐπεδιόρθωσε καὶ ἐπεξειργάσθη τὰ ἔργα του. Ὁμοίως ὁ Ἰωάννης **von Müller** δὲν ἔγραφεν εὐκόλως· ἐπειδὴ δὲ ἤθελε νὰ ἦναι πάντοτε ὅσῳ τὸ δυνατὸν βραχύς, μετεσχημάτιζε τὸ συγγραφὲν δὶς καὶ τρὶς πρὶν ἢ παραδώσῃ τοῦτο εἰς τὴν δημοσιότητα. Ὁ **Börne** ἔγραφε πολὺ δυσκόλως, ἐνίοτε δ' ἐκάθητο ὁλόκληρον ἡμέραν διὰ μίαν καὶ μόνην πρότασιν. Ἐπίσης ὁ Ἑρρῖκος **Heine**, οὗτινος τά τε ἔμμετρα καὶ πεζὰ τόσον εὐκόλως φαίνονται ὅτι ηὐτοσχεδιάσθησαν, ἐπεξειργάζετο πάντοτε περιδεῶς τὸ γραφέν. Τοὐναντίον δ' ὁ Γκαῖτε εἰργάζετο εὐχερῶς. Τὰ πλεῖστα αὐτοῦ ἔργα, ὡς γνωστόν, ὑπηγόρευε, σπανίως δὲ μετέβαλλέ τι. Τὰ ἔργα αὐτοῦ **Götz von Berlichingen, Werther 's Leiden,** καὶ **Hermann und Dorothea**, ἐγράφησαν εἰς τὸ διάστημα 4—6 ἑβδομάδων. Πάντων ὅμως εὐχερέστερον εἰργάζετο κατὰ τὸν παρόντα αἰῶνα ὁ λόρδος Βύρων. Τὸ ἔργον αὐτοῦ **Braut von Abydos** ἔγραψεν εἰς 14 ἡμέρας· διά τινα δὲ ᾠδὴν τοῦ Δὸν Ζουὰν ἐχρειάσθη τὸ αὐτὸ χρονικὸν διάστημα. Ἐπίσης ὁ Δουμᾶς (πατὴρ) ἀνήκει εἰς τοὺς μετὰ τάχους ἐργαζομένους συγγραφεῖς. Τοὐναντίον δ' ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἐργάζεται βραδέως καὶ μετὰ μεγάλου κόπου. Τὴν αὐτὴν τύχην εἶχε καὶ ὁ **Balzac**, ὅστις εἰς τὰς διορθώσεις οὐδέποτε ἦτο ἕτοιμος, καταστὰς οὕτω φόβητρον τῶν τυπογράφων. Παροιμιώδεις εἰς τὴν εὐχέρειαν τῶν προϊόντων αὐτῶν ἦσαν ὁ **Galderon** καὶ ὁ **Lope de Vega**, ἐξ ὧν ὁ τελευταῖος ἔγραψεν ἐν ἡμισείᾳ μόνον ἡμέρᾳ δραματικὸν πόνημα, οὕτως δὲ ἡ ἱσπανικὴ ἐθνικὴ σκηνὴ ἀπέκτησεν ὡς ἔγγιστα 2000 πρωτοτύπων δραμάτων. Ὁ **Walter Scott** ὁμοίως κατατάσσεται ἐν τῇ τιμητικῇ ταύτῃ χορείᾳ. Ἡ χεὶρ τοῦ γραφέως εἰς ὃν ὑπηγόρευε δὲν ἠδύνατο συνήθως νὰ τὸν ἀκολουθῇ, καὶ ὅμως σπανίως παρίστατο ἀνάγκη ὅπως μετέπειτα μεταβληθῇ τι.

ΠΟΙΗΣΙΣ

ΓΙΑ ΤΗ ΜΙΚΡΗ . . .

Τὸ ξέρετε· εἶναι μικρὴ — μικρὴ χαριτωμένη
καὶ ὅλοι ὅλοι μὲ γελοῦν πῶς πῆρε τὴ καρδιά μου . . .
Ἄ, δὲν εἰξεύρουν τί θὰ 'πῇ ἀγάπη ὁποῦ βγαίνει
κρυφ' ἀπ' ἀγγελικὴ θωρειὰ—καὶ λάμπει 'ς τὴ θωρειά μου!

Ἀγάπη ποῦ μοσχοβολᾶ χωρὶς νὰ τὴ μυρίσῃς
καὶ ζῇ γιὰ σένα μυστικά, δροσάτη, 'ντροπαλή·
ποῦ σ' ἔρχεται γονατιστὸς τὴ κόρη νὰ φιλήσῃς
καὶ τὴ κρυφὴ ἀγάπη της ν' ἁρπάζῃς 'ς τὸ φιλί.

Ὄχι· δὲν εἶναι ψέμματα, εἶναι μικρὴ ἀκόμα·
μὰ μέσ' τὸ νοῦ μου ἡ μικρὴ ἀγάλια μεγαλώνει
κι' ἀπὸ τὴν ὄψι τὴ χλωμὴ καὶ τὸ γλυκό της στόμα
κρυφὴ ἐλπίδα μοῦ γελᾷ — γελᾷ καὶ θανατώνει . . .

Μικρή! . . ἔτσι τὸν ἔρωτα μικρὸ παιδὶ τὸν λένε
καὶ πίνουν ἀπ' τὰ χείλη του τὸ μέλι τὸ πικρύ . . .
μ' αὐτ' ὅμως πάλι τὸ παιδὶ μαραίνονται καὶ κλαῖνε·
φταίω, ἂν κλαίω καὶ πονῶ κ' ἐγὼ γιὰ τὴ μικρή;

Ὄχι! . . . Δὲν μοῦπε ἡ μικρὴ πῶς μ' ἀγαπᾷ ἀκόμα·
μὰ βλέπω μέσ' τὰ 'μάτια της γραφτὸ τὸν ἔρωτά μου
κ' ἕνα τριαντάφυλλο ἀχνὸ — τὸ παιδικό της στόμα,
ὡσὰν νεροῦ σταλαγματιά, διψᾷ τὸ ὄνομά μου.

. . . . . .

Ἄ, τί ὡραία! ἡ δροσιὰ νὰ εἶσαι 'ς τὸ λουλοῦδι,
ὁποὺ ἐπρωτοζήλεψε νὰ πάρῃ γιὰ στολή του·
νὰ εἶσαι ὄνειρο κρυφό, φτερὸ 'ς τὸ ἀγγελοῦδι,
ποῦ μόλις κάνει πῶς πετᾷ — καὶ νὰ πετᾷς μαζύ του! . . .

Δ. Ν. ΦΩΣΤΕΡΗΣ.

ΤΗ ΦΙΛΑΤΑΤΗ ΜΟΥ . . .

Χθὲς ἐδάκρυσες ἰδοῦσα ἑνὸς τέττιγος τὸ πτῶμα
Ἀναυδον οἰκτρὸν καὶ ἄπνουν ἐρριμένον εἰς τὸ χῶμα

Ἐνῷ τὴν πρωΐαν μόλις, πολυθέλγητρός μοι φίλη,
Μὲ τὸ εὔθυμόν του ᾆσμα τὴν καρδίαν σου ἐκήλει.

Ἄρα γε κι' ἐμὲ ὁπόταν ἴδῃς ἄπνουν εἰς τὸ χῶμα
Θὰ μὲ ῥάνῃ μ' ἓν του δάκρυ τὸ οὐράνιόν σου ὄμμα;

Ἐν Πειραιεῖ τῇ 7ῃ Ἰουλίου 1886.